

БОГ І УКРАЇНА!

На варті

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК III

Л Ю Т И Й 1951

Ч. 2 (16)

ЛЕСЯ УКРАЇНКА
26. II. 1871 — 1. VІІІ. 1913

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

... в мене вже знов над чолом
Полум'ям віють огненні широкії крила,
Мрія новая літа надо мною орлом.
Мов зачарована слухаю голос надземний:
„Ти блискавицею мусиш світити у тьмі,
Поки зорею рожевою край твій освітиться темний,
Треба шукати дороги тим людям, що ходять в ярмі.
Глянуть всі ті, що живуть у великій темниці,
Скажуть: „Се в нашій країні настала весна,—
Грають по небі зірницї, ясні блискавиці,
Темна ще ніч, та вже хутко минеться вона”.

Мріє новая! Твій голос і крила огнисті
Ваблять мене, я піду за тим світлом ясным
Через простори і дикі дороги тернисті,
Так як Ізраель ішов за стовпом огняним.

Знаю, куди ти мене поведеш за собою,
Там безупину лютує страшна, невсипуща війна,
Люди там гинуть у тяжкому лютому бою,
Кров там не лється,— панує там смерть потайна.
Кличеш? Я йду! За тобою усюди полину,
Знов повернуся у той занапащений край,
Де може волі не буде мені до загину,
Мріє новая, з тобою і там буде рай!

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

І ТИ КОЛИСЬ БОРОЛАСЬ...

І ти колісь боролась, мов Ізраель,
Україно моя! Сам Бог поставив
супроти тебе силу неблаганну
сліпої долі. Оточив тебе
народами, що мов леви в пустині
рикали, прагнучи твоєї крові,
послав на тебе тьму таку, що в ній
брати братів не пізнавали рідних,
і в тьмі з'явився хтось непоборний,
якийсь дух часу, що волав ворожо:
„Смерть Україні!” Та знялась високо
Богданова правниця і народи
розбіглися, немов шакали ниці.
Брати братів пізнали і з'єднались.
І Дух сказав: „Ти переміг, Богдане,
тепер твоя земля обітована!”
І вже Богдан пройшов по тій землі
від краю і до краю. Свято згоди
між ним і Духом гучно відбулося
в золотіверхім місті. Але раптом
Дух зрадив. Знову тьма, і жах, і розбрат.
І знов настав єгипетський полон,
та не в чужій землі, а в нашій власній.
А далі розлилось червоне море
і розділилося по половині
і знов злилось до купи й затопило
кого? Ой, леле! Новий фараон
пройшов живий через Червоне море,
але козак з конем пропав навіки.
Співай, радій, ненависна чужинко,
бий в бубон і лети в танок з нестями,
кінь і їздець в Червонім морі згинув,
тобі zostався спадок на прикраси,
бо зносиш ти України клейноди,
святкуючи над нею перемогу.

Такий для нас був вихід із Єгипту...
немов потоп. Заграло та й ущухло
Червоне море, висохло, й осталась
безрадінна пустиня після нього.
і став по ній блукать новий Ізраель,
по тій своїй землі обітованій,
немов якась отара безпричальна.
З отарою блукали й пастухи,
вночі за тінню йшли, а вдень з вогнем.
Коли ж у їх з'являвся дух величний,

що вогняним стовпом палав у тьмі,
а вдень ішов, мов туча грізно-біла,
вони не вірили своїм очам
і врозтіч розбігались манівцями,
і попадали ворогам в полон.

— Чи довго ще, о Господи, чи довго
ми будемо блукати і шукати
рідного краю на своїй землі?
Який ми гріх вчинили проти Духа,
що він зламав свій заповіт великий
той, взятий з бою волі заповіт?
Так доверши ж до краю тую зраду,
розбий, розсій нас геть по цілм світі,
тоді либонь журба по ріднім краю
навчить нас, де і як його шукать.
Тоді покаже батько своєму сину
на срібне мариво у далині
і скаже: „Он земля твого народу!
Борись і добувайся багьківщини,
бо прийдеться загинуть у вигнанні
чужою-чуженицею в неслав’.”
І може дасться заповіт новий
і Дух нові напише нам скрижалі.
Але тепер? Як маємо шукати
свого народу землю? Хто розбив нам
скрижалі серця, духа заповіт?
Коли скінчиться той полон великий,
що нас зайняв в землі обітованій?
І доки рідний край Єгиптом буде?

— Коли загине новий Вавилон!

1904.

Примітка: Оця віща поема Лесі Українки і досі
не була надрукована в збірках її творів. Уперше по-
явилася тільки в циклоstileвому виданні в Німеччи-
ні 1946 р. в збірці п. з. „Терновий вінець”, як ви-
пуск ч. 8 бібліотеки „Слова на дорогу”, що виходи-
ла в Мюнхені 1946-47 рр. І тільки після того вона
появилася в деяких часописах і журналах. Збірка
недрукованих і друкованих тільки у періодиках, але
незібраних разом поезій Лесі Українки — все ще
жде свого видання.

ОЛЬГА КОСАЧ-КРИВЕНЮК

Із джерела краси й сили духа

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ З НАРОДНЬОЮ ТВОРЧІСТЮ

Відзначаючи 80-ті роковини народження Лесі Українки, найбільшої поруч Шевченка і Франка, письменниці України, містимо один розділ із споминів, написаних рідною сестрою Лесі (під з. „Хронологія життя й творчості Л. Українки”, яка досі лежить у рукописі та жде видання). Хоч деякі факти, що про них говориться в спомині, відомі вже нашому літературознавству, все ж його вартість від цього не маліє. Ми навмисне вибрали саме цей розділ, щоб звернути нашої молоді на чужині особливу увагу на велику ціну української народньої творчості і підказати потребу пізнавати-визчати її, як вияв і як основу нашої духовності, як живе джерело краси й сили духа. Джерело, яке й натхнуло Лесю Українку до створення безсмертної „Лісової пісні” — твору, що є справжньою гордістю нашої літератури (і який, даймо, знаходить шлях на сцені чужих театрів). Твору, що читаючи його, чуємо пахощі рідної землі та переносимось у чарівний світ краси й ідеалу, далеко від матеріялістичного зчерствіння душі, такого, на жаль притаманного сучасному життю.

Знайомитися з народньою творчістю Леся почала дуже рано, ще в Звяглі. Пам'ятаю, як я ще зовсім мала була, мама чи сама Леся заспіває якусь пісню, чи розкаже якусь казку, чи прибадашку або приповідку, або щось вишиває Леся, то й каже: цю пісню співала Мотря, а цю Килина, а це розказувала баба Коржицька (все то люди зі Звягля чи Звягельщини, відомі мені з оповідань старших), а це взірєць з „маминих узорів”, тобто з тої збірки народніх орнаментів, що наша мати збирала на Звягельщині і впорядковувала до друку, як Леся була ще зовсім маленька. Побачить Леся на малюнку церковцю з „описанням” старовинної української архітектури, — знов згадує: „а отака церковця стояла у Звяглі над Случем”.

Найбільше ж Леся згадувала з приводу народньої творчості с. Жаборицю на Звягельщині, куди мама вивозила із Звягля Лесю ще зовсім маленьку і брата Михайла літувати з свідомим наміром (як вона

сама розказувала мені), щоб вони проймалися там українським народнім духом. Леся прекрасно пам'ятала перебування в Жабориці, дарма, що була там малою, ще ж у листі до матері з 30. III. 1911 з приводу „Лісової пісні” згадує, як мати в Жабориці в „лісі з маленькими, але дуже рясними деревами” розказувала їй про мавку.

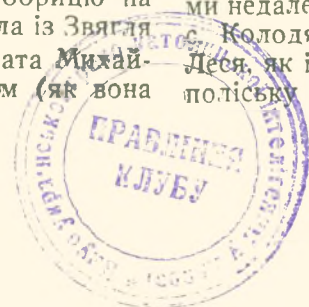
Видко було, що перебування в Жабориці зробило на Лесю дуже велике враження і дуже їй сподобалося: вона бувало раз-у-раз з втіхою згадує, що те або те чула, чи бачила в Жабориці, те або те відбувалося там. Жаборицькі пісні, казки, різні повір'я, звичаї — купальські, жнив'яні і т. д. Леся добре пам'ятала і часто згадувала.

З наймолодшого віку Леся бачила, як мати збирає народні узори, перемальовує їх, підготовляючи до друку. Леся дуже добре розумілася на них і артистично виконувала різні українські народні вишиванки.

Ще в Звяглі Леся зазнайомилася з народньою творчістю й інших народів: у неї з братом Михайлом неначе якимись „святими книгами”, поруч з „Трудами Чубинського” (тобто етнографічними записами українських казок, пісень і т. д.) з наймолодшого віку були „Мифи классической древности” Штоля і „Сербські народні думи і пісні” в перекладі М. П. Старицького.

Пам'ятаю, як мама повезла нас, дітей, з Луцька, куди ми вже переїхали з Звягля, до села Чекни в Дубенському повіті навмисне для того, щоб ми (головно Леся й Міша, бо я була ще занадто мала) побачили й почули веснянки. З того часу чекнянські „Подоляночка”, „Женчичок-бренчичок”, „Зайчик” та інші веснянки були дуже улюблені в нашій сім'ї.

В Луцьку Леся з великою цікавістю вислухала оповідання та легенди про старовинний луцький замок, коло руїн якого ми недалеко жили. З переїздом на життя до Колодяжного біля Ковля 1882 року — Леся, як і всі ми, поринула в його народню поліську стихію.

Наша сім'я жила в дуже близьких стосунках з селянами, всі ми, в тому числі й Леся, може ще більше, ніж хто, мали між колодяженцями, не лише знайомих, а й приятелів і товаришок і товаришів, тому весь їх побут дуже скоро став відомий, а далі й рідний. Ми, діти, так органічно зрослися з усім колодяжансько-полісько-волинським, що уважали себе тоді й потім усе життя не за чернігівців, як батько, не за полтавців, як мати, а за волиняків-поліщуків.

Всі колодяжанські і навколишні сіл „сезонові” звичаї і пісні та оповідання, що їх супроводять, як от, щедрівки, весільні, колядки, веснянки, петрівські, купальські, жнив'яні та обжинкові і т. д., і сила силенна усього „позасезонового” чи „безсезонового”, як пісні, казки, прислів'я і т. д., все те знала Леся, всім цікавилася.

В Колодяжному Леся виконала з допомогою брата Михайла велику етнографічну роботу: записала од різних колодяженських людей та від одної жінки з с. Біліня (у нас її звали „Білінкою” і я не пам'ятаю, на жаль, як вона звалася) дуже багато пісень. „Оформила” Леся ці свої записи так: два великих грубих „загальних” зшитка геть записала, з обох боків листків, текстом пісень з вказівками, од кого й де записано. Перед текстом кожної пісні наклеєна була смужка нотного паперу з нотами мелодії тої пісні. Мелодії Леся пілібрала на фортепіано і потім позначила нотами на папері, бо не вміла писати нот просто з голосу. Пісні були поділені на групи за змістом. Ці записи Леся дала на перегляд М. В. Лисенкові, бувши в Києві, та після того вже й не бачила їх, бо вони, на превеликий жаль, тесьь затратилися у Миколи Віталієвича і він не міг їх знайти, щоб повернути Лесі.

Частина тих мелодій воскресла потім у збірнику народних пісень К. В. Квітки, записаних з голосу Лесі Українки.

В Лесиній „Лісовій Пісні” нема ні одного персонажу, ні одного повір'я, ні одної мелодії, щоб були мені незнайомі, — все то мої давні знайомі поліські, все те я чула і знала ще в Колодяжному. Для мене нема найменшого сумніву, що злоглади різних літературознавців про те, під яким впливом Леся написала свою „Лісову Пісню” (тут фігурує і Гоголь і Гауптман і навіть

Римський-Корсаков), зовсім марні, бо написала вона її, як сама каже в листі до матері, тому, що затужила за рідними волинськими лісами і, очевидно, за всіма тими істотами, що ними заселяла ті ліси уява старих, молодих і малих волиняків-поліщуків, Лесиних приятелів дитячих і юнацьких днів. Найбільше ж затужила Леся за мавкою. В тому самому листі до матері, де Леся згадує про материне оповідання про мавку в Жаборицькому лісі, Леся признається, що в Колодяжному бігала самотою в ліс місячної ночі, щоб привиділася мавка.

Одного літа в кінці 1880-х років у нас у Колодяжному гостювала наша одна приятелька, селянка з с. Скулина за 15 верстов од Колодяжного. Повертаючись додому, хайло, Леся і я поїхали з нею до Скулина, вона запросила нас до себе. Мати, брат Михайли ми весь час лісом, переїздили кілька великих лісових „бродів”, переїздили через село Білінь, де жила наша співуча приятелька „Білінка”.

Побули ми трохи в Скулині, а потім зі своєю господинею пішли до лісу туди, куди її свояк, дядько Лев, вибрався з бидлом на літо. То було урочище „Нечімне” з великим лісовим бездонним, як говорили тамтешні люди, озером. З одного боку озера був смарагдово-зелений дерновий облудний берег, що йшов хвилями під ногами і, пориваючись, не давав приступитися до самої води, з інших боків береги були зарослі очеретом та різними хащами. Кругом озера був старий, густий, великий листвяний ліс, з одного боку він підходив до поля, а з другого переходив у старезний бір, що простягся на багато верстов.

У дядька Лева в Нечімному була хата на і шоп на сіно з трьома стінами і стріхою, з четвертого боку шопи була відкрита якраз у бік озера. В тій шопі на сіні ми ночували, тоді були саме місячні ночі і Леся навіть і вночі мала перед очима той краєвид з „Лісової Пісні”, який був би найдокладнішою декорацією до неї, коли б я була малярем та намалювала б його, як пам'ятаю досі. Видко, що й Леся його пам'ятала, і все те, що їй мріялося, коли вона на нього дивилася, бо все в тому самому листі до матері Леся каже: „... і над Нечімним вона (мавка) мені мріла, як ми там ночували — пам'ятаєш? — у дядька Лева

Скулинського.... Зачарував мене сей образ на весь вік.”

У дядька Лева ми пробули три дні й дві ночі, ходили геть скрізь по лісі, в бір, коло озера. Дядько Лев не налив у хаті, а клав огнище на дворі, там і варив страву, там і грівся вночі, ночуючи надворі біля огню та раз-у-раз наглядаючи свого бидла. Ходячи по лісі та коло озера, надто ж сидячи біля вогнища, почули ми багато оповідань про той ліс, про озеро, про всяку „силу” лісову, водяну, польову та про її звичай і відносини між собою та з людьми.

Коли перечитую „Лісову Пісню”, або дивлюся на неї на сцені, зараз мені в уяві

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

... А в серці тільки ти,
Єдиний мій, коханий рідний краю!
Все, все, чим красен людський вік короткий,
Лишила я в тобі, моя Елладо:
Родина, молодість, кохання
Зосталися далеко за морями,
А я сама на цій чужій чужині,
Неначе тінь забутої людини....

стає Нечімне з його краєвидом, з тими людьми, що були там з нами. Коли бачу в „Лісовій Пісні” чи в краєвиді чи в поста-тях, чи в одежі, чи у вимові щось не так, як було в Нечімному, то воно мене аж му-чить, настільки „Лісова Пісня” поєднана в моїй уяві з Нечімним і взагалі з нашим рід-ним волинським Поліссям. Не маю наймен-шого сумніву, що і у Лесі вона так само була поєднана і нав'язана лише Поліссям.

Всі мелодії, що Леся вибрала для „Лі-сової Пісні” так само, як і на початку, Лу-каш грає на сопілку ту пісню, що так пре-красно співала „Білінка” і Лесю навчила її співати.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Ти в руїнах тепера, єдиний наш храм,
Вороги найсвятіше сплямили,
На твоїм оltарі неправдивим богам
Чужоземці вогонь запалили.
Ти не наш, але вірними будуть тобі
На чужині ізраїльські люди,—
Що Господь сам обрав за святиню собі,
Ге довіку святинею буде!

Де твоя річка Чегемосу в наших Карпатах (к. с. Жаб'є).
Тут на Гуцульщині (в с. Криворівня) бувала і Леся Українка.

Никон Немирон

Берестейський Мир

(9 лютого 1918)

Дня 9 лютого 1918 р. представники незалежної Української Народньої Республіки підписали в старому українському княжому городі Бересті над Бугом мировий договір з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною. Це був перший міжнародній акт тількищо проголошеної IV-им Універсалом Центральної Ради самостійної Української Народньої Республіки.

Українська Народня Республіка була у війні з названими державами, тому, що зими була від 1914 року у війні царська російська імперія, на розвалинах якої постала й Українська Народня Республіка. До переговорів з названими державами піхнулися перші большевики, що, захопивши владу в свої руки в Московщині після повалення тимчасового російського революційного уряду Керенського, облудними гаслами про „мир без анексій і контрибуцій” та про демобілізацію війська здеморалізували бувшу російську армію на фронті проти Німеччини й Австро-Угорщини; серед цієї армії від літа 1917 року творилися в українських вояків окремі українські військові частини, які однак не могли протиставитися масі здеморалізованого большевицькою агітацією російського салдатства. Тимто фронт був перерваний і німецькі та австро-угорські війська, які вже від літа 1915 року окупували західньо-українські землі, могли посунутися без опору в глиб України. І тому уряд Української Народньої Республіки був примушений розпочати мирові переговори з воюючими державами всупереч пораді представників Англії і Франції, які після большевицького перевороту пропонували урядові УНР обняти провід у дальшому веденні війни проти центральних держав (Німеччини й Австро-Угорщини) на Сході Європи. До того большевики, розвалюючи фронт і армію, нашвидку організували зі злочинних елементів свої військові відділи, які вони кинули негайно на Україчу. Отже в такому безвихідному положенні український уряд мусів шукати рятунку в замиренні з цент-

ральними державами.

Большевицька делегація з Львом Троцьким на чолі вже переговорювала з німцями, коли 12 січня 1918 р. прибули до Берестя українські делегати: Всеволод Голубович, Микола Левицький, Микола Любинський та Олександр Сєврюк. До Берестя вони їхали через Львів, і хоч не мали змоги залишити залізничного двірця, дали про себе знати львівським українським діячам та зажадали від них етнографічної карти Галичини, Буковини й Закарпаття. На швидку руку зазначив українську етнографічну межу в Галичині, Буковині і Закарпатті на спеціальній карті один із чільних сьогочасних українських істориків, що тоді займав ще скромну посаду вчителя історії й географії в т. зв. академічній гімназії у Львові. Ця карта разом з українськими дипломатичними матеріалами з цих берестейських переговорів зберігалася згодом в архівному відділі Бібліотеки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, де автор цих рядків мав змогу її оглядати. Визначена на ній межа була основана на австро-угорській урядовій статистиці з 1910 року, тимто на Закарпатті були зазначені такі межі, які згодом визначив віденський арбітраж у справі Карпатської України 2 листопада 1938 р., тобто вилучуючи міста з перевагою неукраїнського (мадярсько-жидівського) населення,— Ужгород і Мукачів. Але й так австро-угорський делегат гр. Чернін (мадяр слов'янського походження) відмовив українській делегації будь-яких мадярських уступок на Закарпатті, а з українських частин Галичини й Буковини австро-угорський уряд погодився врешті створити окремий коронний край з власним сеймом у Львові. Північно-західні українські землі, окуповані німецькими й австро-угорськими військами від літа 1915 року, мали повернутися до Української Народньої Республіки, а саме — Західня Волинь, Холмщина, Підляшся і Західне Полісся, в загальних рисах починаючи від північної границі Галичини на захід від Терногороду, Білгорою,

Щеберишина, Красноставу, Путачева, Радимна, Межиріччя, Сернок і Мельника, відтак на лінійці від Високого Литовського і Пружанів прямою лінією на схід до Вігонівського озера, а звідти до Дніпра на північ від Річиці. Поза цією лінією залишався під німецькою окупацією окраєць українського Підляшшя з княжим Дорогичином над Бугом і Більськом по верхню Нарву, кудю переходила залізнична лінія Варшава-Мінськ. Цю територію українського Підляшшя, разом з білоруським Білостоком, німці спершу проєктували прилучити до Литви, згодом до Польщі, гей би в заміну за Холмщину й Підляшшя на захід від Буга, з приводу яких поляки підняли вереск, хоч ця територія була виділена вже раніше в 1912 році в окрему Холмську губернію, і хоч провідник польської „народової демократії” Роман Дмовський перед російським царським урядом у 1914 році вирікся польських претензій на ці українські землі.

Українська делегація не могла обстоювати цілковитого виділення українських земель з Австро-Угорщини й прилучення їх до української держави, тому, що вміжчасі большевики захопили Лівобережжя і підійшли 4 лютого до Києва. Саме вночі з 8 на 9 лютого 1918 року український уряд під охороною тільки 3.000 козаків залишив столицю і подався до Житомира. Українські делегати, маючи цю вістку, задержали холонокровність і не зрадили перед чужинцями українських невдач у війні з большевиками. Щойно після заключення договору, згідно з договором про забезпечення центральних держав українським хлібом, українська делегація подбала про додатковий договір з ними, про їхню військову допомогу у війні України проти большевицької окупації. Цим українська делегація запевнила існування української держави в 1918-20 рр., бо завдяки військовій допомозі центральних держав. 1 березня 1918 р. українські війська вернулися знову до Києва і до кінця квітня була звільнена з-під большевиків територія України по Донщину.

Очолював українську делегацію в Бересті Олександр Севрюк, тому що Всеволод Голубович вернувся ще в січні до Києва, де 28 січня перебрав керму Генерального Секретаріату після другої димісії Володимира Винниченка. У тогочасній польсь-

кій львівській пресі хибно подавано, що українською делегацією до Берестя в часі її переїзду через Львів проводив Дмитро Дорошенко, відомий їй з часу, коли він був назначений тимчасовим російським революційним урядом на пост генерал-губернатора окупованих російськими військами від літа 1916 до літа 1917 року повітів східньої Галичини, що коротко був також прем'єром Генерального Секретаріату після першої димісії наприкінці літа 1917 р. Згодом польська преса після берестейського договору утотожнювала Всеволода Голубовича з гімназійним учителем із Стрия (Ілярієм) Голубовичем, якому, як також буковинському послові Миколі Василькові, приписували ініціативу у виборенні в Бересті прилучення Холмщини й Підляшшя до України та автономії для української Галичини й Буковини в межах Австрії. Під натиском польських послів в австрійському парламенті, австро-угорська окупаційна військова влада (австрійським генерал-губернатором у Любліні був брат нашого митрополита ген. Станіслав Шептицький, який, подібно як і дідич у Прилбичах в Яворівщині Лев III, виявив себе великим польським патріотом) не допустила ні цивільної української влади до Холмщини ні не дозволила там на українські школи; літом 1918 р. австро-угорський амбасадор у Києві гр. Форґач подав до відома українському урядові анулювання його урядом договору про автономію української Галичини й Буковини. Щодо інших територій України, німці не дозволили українським військам зайняти Криму, мовляв, про нього не було згадки в берестейському договорі (очевидно тому, що він не був окупований центральними державами) та дозволили румунам зайняти цілу Басарабію, не зважаючи на рішучі протести тогочасного українського гетьманського уряду. Це було виявом короткозорої німецької і австро-угорської політики, що використали свою союзну військову допомогу урядові УНР на цілковиту окупацію України і повалення її уряду, що звичайно відбулося в їхній пропраній у війні з західними державами. Бо слід їм було дозволити українській владі створити власну армію для оборони України перед большевиками, а свої війська вже літом 1918 р. забрати з України на Захід.

ИОСИП ПОЗИЧАНЮК

У ЖИТІ

У 1945 році поліг у сірій шпелі бійця УНА в 1911 році) Й. Позичанюк. У творах, що лишив ще молодий новеліст (народився на Биниччяї по собі, він розкриває жорстоку дійсність сучасної доби, на тлі якої проростають величчі характери, що одним з них був він сам — одчайдушний борець за визволення.

Ходила припишклими селами. Люди насторожено вилазили з льохів і мовчки дивились на подзьобані кулями стіни, звук лєні хати, рознесені гарматними стріхи. У кожного своя жура. Сестра питає про брата, жінка про чоловіка, засмучена дівчина мовчить про нареченого.

До містечок заходила. Вистоювала біля облуплених цегляних касарень. Виглядала при широких дорогах....

Літають землісті машини з гарматами, зривають рідку куряву. Вона витирає хусткою сухі, запорошені вуста, зупиняє звільнених з полону.

— Брата мого, Юрка Губенка, не стрічали?

— В одному батальйоні були.... Казав він: „Усі разом рубатимем орду. Приєднаються кармелюківці, довбушки прийдуть. Зродяться козачі полки і принесуть на шаблях сонце!”

Вона глянула з розпачем, за рукав схопила.

— Убитий?!....

— Не знаю!....

— А може в полоні, скажіть?

— Хіба знати? Ідеш у пекло, бо вогонь за плечима....

Впала на межу.

— Як тобі розказати, батечку, яке у нас горе?... Я ж не знаю, де ти лежиш.... Чи в далеких холодних лісах, чи при тому березі, де сонце не світить....

Пішла полями.... Доспілі жита, помержані важкими танками, пориті бомбами, столочені бійцями.... А сонце палить, над колоссям срібними нитками мерехтить марево, сірі кібчики сидять на порваних телефонічних дротах і безжурно причепурюють себе дзвобочками.

Бродила бойовищем. У житі стремлять рушавці, загнані багнетами в землю. Зяють розірвані жерла гармат.

Серед мідних склянок лежить козак, ніби спить.... скрутився, голову поклав на ліву руку.

Гей, та тут ціле кладовище.... В житах виресли, в житах і смерть спіткали.

Колоски затоками біжать до левади. На пагорбку, серед бур'янистого жита, стоить дика груша. Стежки до неї снуються, на стежках убиті. Найдальший упав ниць, простяг руку, затиснувши в кулаки колосок з волошкою.

Стала і заніміла. Припала до нього, повернула голову. Уста розкриті, зубами усміхається. Ні в на голову, поклала собі на коліна. Дави сльозами на мертве обличчя, примовляла:

Не поведеш подоляня.... Устань, брате.... Устань, мученику мій.... Кармелюківці тебе вигядають, а матір ставить на божничку замість образів.

Відгортала з чола скипіле, криваве волосся, дивилась сухими очима і вже не плакала.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

В О Р О Г А М

(Уривок)

.... Бже очі ті, що так були привикли
Спускати погляд, тихі сльози лити,
Тепер метають іскри, блискавиці,—
їх дикий блиск неже вас не лякає?
І руки ті, не учені до зброї,
Що досі так довірливо одкриті
Шукали тільки дружньої руки,
Тепер зводяться зі судорги, зі злости.
Чи вам байдуже про такі погрози?
Уста, що солодко співали й вимовляли
Солодкі речі, або тихі жалі,
Тепер щемлять від лютої, і голос
Спотворився, неначе свист гадючий,—
Що як для вас жалом язик їх буде?

ЮРІЙ ЛИПА

Первні українського світу

Від Редакції: Героїчна смерть Юрія Липи обірвала передчасно великий творчий хід цього небуденної сили поета, письменника, публіциста і філософа-мислителя. Цей факт зобов'язує з тим більшою уважливостю зберігати й пізнавати всю його цінну спадщину. На жаль, в умовах нашої післявоєнної й еміграційної дійсності книги Юрія Липи є тільки деким щасливо збереженими унікатами, а їх перевидання мабуть не скоро здійсниться.

Бажаючи бодай частинно познайомити нашу молодь із спадщиною Ю. Липи, ми й вирішили містити в нашому журналі передусім вибрані розділи із його книги „Призначення України”, яку сам автор окреслив як „спробу синтезу первнів” цього призначення. Книга ця появилася у Львові 1938 р., і хоч носить подекуди публіцистичний характер, її вартість у „впорядкуванні важнішого в великій матеріалі української духовости”, а за тим у відкритті-схопленні законів цієї духовости і її призначення, призначення здійснити пророцтво апостола Андрея над дніпрово-київським простором: „На цих горах возсіяєть Благодать Божія”.

Книга складається з чотирьох частин. Починаємо передрук розділів частини третьої — синтезу української раси. Вибрані розділи інших частин міститимемо в міру місця згодом, як теж і розділи гостроактуальної тепер праці п. з. „Розподіл Росії”, яку Ю. Липа видав уже підчас останньої світової війни. З його ж новелями із трьохтомового „Нотатника” старатимемося постійно познайомлювати наших читачів, чи й видати їх у виборі окремою збіркою.

ВСТУП

Дивно було б і небезпечно трактувати призначення краю, як витвір виключно землі і географічних умовин. Багато може вплинути оточення на поведження якоїсь людської збірноти, але все ж людина не ростина, що її формує земля і підсоння. Шляхи комунікаційні і торговельні шляхи багато значать для розвою народу чи раси, але це ще не все. Самою географічною конечністю не можна окреслити перспектив історії. Історичні напрямні не впливають безпосередньо з середовища.

Візьмім приклади. Сусідство Атлантику розвинуло мореплавні здібності у англій-

до-саксонської раси, зате сусідство Тихого океану не поширило мореплавного зясягу китайської раси. Навпаки, знаємо, що підчас найбільшого розвою китайці побудували „для безпечнішого плавання” здовж свого побережжя канал завдовжки кільканадцять сот кілометрів. „Китайці були зручними корабельниками на ріці, але ніколи не вишколилися до морської плавби” (Горрабін.) Положення не зробило їх мореплавцями.

Знаємо також, що для арабських племен „мореплавців пустелі”, кінчалася їхня здібність до пересування з границями пустелі, на березі Середземного моря.

Зрештою пригадаймо пізніші часи, коли Володислав IV, польський король, найбільше цинив козаків як мореплавців і енергійно взявся до справи поселення хоч частини запорожців над Балтію, як єдиний спосіб польської експансії на тих водах. Цікаво теж, що над Чорним морем ані румуни, ані болгари, ані кавказькі народи не стали мореплавним народом, як це було з греками й українцями.

Бачимо, що мало мати догідні путі, ще треба мати відповідний х а р а к т е р, щоб використати ті путі.

Мало пізнати Україну, як один з осередків світової виміни товарів. Для більшої докладности її історичних перспектив треба пізнати ще біологічний характер її населення, її р а с и. Культурна спадщина, збірна психологія, здібність до життя і взагалі експанзії — це все те, що може дуже допомогти расі власне в опануванні і навіть переборенні злих умовин середовища.

ПОНЯТТЯ РАСИ

Окреслювати расу дуже докладно — не легко, а навіть небезпечно, бо це ж поняття скорше життьове, біологічне, і вже самим процесом окреслювання можна це поняття знищити. Чи ж не було б небезпечним окреслювати поняття „мати”? Однак многобічність його й глибина почувань, із ним зв'язаних, є для всіх зрозуміла. Візьмім хоч би й таке поняття, як „любов батьків до дітей”: кожний відчув його, або й

пережив, існує воно від гисячелить, однак є занадто ж и в е, щоб змагати до остаточного удокладнення його в теорії.

Примусовість науковості і шаблон доктрини могли б знищити відразу істотне в українській живій расі. Це ж її найголовніша перша ціха, яка живе в її окремих людях і групах, у безлічі творчих здібностей, талантів, витривалостей і активних сил. Це те, що оточує українця і є ним самим. Тому так тяжко окреслити той чи інший процес, що відбувається у самій расі. Напр., річчю неспівмірною окреслювати силу раси тільки її матеріяльними здобутками, чи розлогістю влади або науки.

Чи ж не бачимо нераз, що матеріяльні втрати і бажання ворогів-чужинців знищити расу тільки збільшило відпорність раси та її гін до життя, як це було з англо-саксонською расою в 16-17 столітті. Твердим робить і тверде виховання, і нераз, скажім, масове замикання тисячі шкіл вкінці може стати одною великою школою для тої раси. Дуже часто примусове відірвання раси від її матеріяльних цінностей може значно зміцнити прив'язання до власних духовних цінностей. Недарма ж юдейська раса винесла відчуття своєї вічної тривалості, а навіть вибраності, власне з важкої школи вавилонської неволі.

Відчуття своєї раси, як живого організму, є очевидне. Сучасний українець не задумується навіть над тим, чому може він покладатися на швидку свідомість і українське національне зорганізування скрізь там, де є расові більші чи менші групи, чи то в югослав'янській Бачці, чи в далекосхідній Приамурщині. Расові реакції є не тільки живі, але й устійнені, і це знають ті, що подорожували. Ось, напр. подорожній спогад з театральної вистави в Ташкенті. „Коли пригадаю собі сьогодні, після 15-ти років, вистави того театру, то не соромлюсь признатися, що тоді я сидів на них до глибини зворушений, зі стиснутим горлом, ледви опановуючи себе. Уявити собі тільки: закутина на кілька тисяч кілометрів від рідних сторін, під боком Китаю, серед чужого мусульманського моря — і тут дають українського „Невольника”. Лише слухаючи цю драму на тлі туркестанської екзотики, можна зрозуміти, чо-

му українське „я” реагує однаково на означені історичні мотиви, без огляду на те, де і коли їх слухає...” (В. Кузьмович: „Українське нац. відродження в Туркестані”).

Це „українське „я”, що реагує однаково” скрізь і завжди на клич своєї раси дозволяє хіба тільки на найпростішу методу окреслення її, на сумлінне описування важніших її ціх, лишень опис раси є її окресленням. Опис її первнів передусім.

Зрештою так представляють свої раси люди Заходу. Для британця Англія — це: бретонці, саксонці, нормани, галійці і т. д. Для нього нема нічого дивного, що, скажім, існує кельтський, чи шотландський партикуляризм. Навіть для француза — Франція, це — лігури, кельти, франки, бургунди. Зрештою, сам характер раси не можна описати інакше, як подаючи його складні. В одній із новіших книжок еспанець так описує свою расу: „Еспанію, її характер найліпше уявимо, оглядаючи її складні впродовж історії. Ось індивідуалізм, дух незалежності, відвага, лояльність — це прийшло від найдавніших пращів — кельтів і іберів. Ось відчуття чести, гордості, пошани до традиції — від римлян, релігійні почування, пошана до гієрархії й гідність фізична та духовна — від готів і врешті велика порція фаталізму, войовничість і пасія — від арабів”. (А. Жерес, Валенсія, 1937). Ці описи первнів мають значення в описі окреслення раси. Але не тільки вони самі. Потрібна так само міра (хоч приблизна) взаємовідносин цих первнів, отже тим самим поняття, як ці взаємовідносини уложилися в часі. Це дасть хоч частинно динамічне поняття раси, що живе й росте.

Лише по цих вступних дослідах можна описувати расу, як поняття устійнене. Не будемо тут робити пересадки з окресленням анатомічним, чи антропологічним. Перше, що звертає увагу в сучасних європейських расах — це не тип черепів, чи м'язів, лишень думання, психологія. Раса відрізняється одна від одної більше своєю психологією, своїми протореними дорогами в думанні й поведінці, навіть своїми духовними звичками більше, ніж будовою тіла.

Слово „раса”, що вживалося досі тільки в антропології, тимчасом набирає те-

перше й іншого значення. „Воно означає, — каже Марсель Ізраель, — також збірності людей, що мають довге минуле із спільними традиціями, звичаями і спільними думками. Отже раса різниться одна від одної не так фізичною особистістю, лише передусім духовою особистістю. Расі в значенні антропологічним прогиставляємо расу в значенні історичному”.

Духові риси — це найважливіший цемент раси і передусім проти змішання французької раси з духово-чужими елементами скеровані ті праці расистів-біологів, як „Поглочуючі здібності Франції”, „Раса й імміграція” і т. д.

Не відкидаємо однак і антропологічних ціх, що зрештою в українців назагал цілком виразні. В останніх часах, як показали досліди, духовна одність має й свої підстави в одності біологічній, що її легко окреслити т. зв. групами крові. Групи крові підлягають законам спадковості Менделя, і тим можемо пояснити з боку біологічного тривалість раси в часі (переносення хромозомами людських характерів). Так, напр. досліди виказують, що українці зовсім не мають групи ‚В’, зате 90% інших, як ‚А’, ‚АВ’ та ‚О’ (Саллер). Навіаки, в москвинів і монголів є до 80% групи ‚В’, зате брак інших.

Взагалі ім’я Менделя, як, скажім, ім’я Бергсона, можемо поставити на гочатку великого світогляду, що зростає в 20-м віці.

Григор Іван Мендель (1822-1884), чеський монах, не був знаний за життя. Лишень в 1900 році, завдяки голандському вченому де Вріс, праці цього геніяльного біолога побачили світ. Марсіяль із Парижа, Сіменс із Мюнхену, Косович, Бенуа і інші зробили важливі відкриття і доповнення до праць чеха. Мендель ствердив, що тривалість раси (в людей підложжя до мови й думки) не тільки можлива, але й існує, як нормальна річ, і що можна, знаючи закони її тривання, навіть впроваджувати деякі поправки до цього життєвого явища.

Коли б від метод окреслення раси перейти до самої істоти окреслення, то воно б представлялося дуже кількабічним.

Почнемо від менш важних і перейдемо до найважливіших.

З антропологічного боку її характеризують подібні поміри черепа й кістяка, знайдені в подібнім геологічнім оточенні з подібнім знаряддям, посудом чи будівлями: нераз на лоні характеристичної звіринности чи рослинности. З боку історичного — це група населення, що в окресленій території, без важнішої перерви в часі переживала спільну долю. Врешті з боку демографічного раса — це наслідок змішувань, що відбувалися в тій чи іншій території, при чому не завжди існує одність тої території (колонії, групи серед чужинців, мандрівні армії). Врешті найважливіше — це психологічне окреслення. Бо раса — це велика духовна одність з боку морального, чуттєвого. Ця духовна одність спричинює відрухи й поняття, спільні для тих, що складають расу.

Отже бачимо, що, зближуючись до формули раси мусіли б ми брати під увагу насамперед історію з протоісторією, антропо-біологію і психологію застосовані разом в описі-окреслюванні.

Загально можна було б дати таку формулу раси:

Расою звемо цілість населення, що його духові прикмети, укріті й явні (як звичай, мова, властиво мови), а також антропо-біологічні риси — становлять вигазну цілість упродовж часу (історії).

До формули окреслення української раси треба взяти первні, що існують. Отже:

Геополітичні прикмети української території, рік і морів, історія українських торговельних трактів і вузлів, зродження осілого людського життя в цих країнах і розповсюдження спочатку головного первня — месопотамського, далі злиття гелленського, в загальному закінчення формування раси готами і врешті устійнення її великодержавністю, релігією і розмахом культури й цивілізації. Далі треба зазначити вартість домішок і історичну селекцію типів расової активности. Врешті до формули української раси належить історія ідей її еліти, бо ці ідеї були духовими подіями, що формували расу.

Чи ця формула української раси відкидає дотепершні поняття української нації, державництва чи патріотизму? Є це пи-

тання побічне, а однак супротивлення поняття — скажім, „раса”, і „нація” — може викликати хаос.

Назва „українська нація” — поняття відносно дуже нове (на Україні вперше його вжив Богдан Хмельницький). Само поняття „націоналізму й нації” найбільше спопуляризувалося за часів Наполеона і взагалі гегемонії французької духовости в Європі. По 1914 році сили історії показують глибше розуміння людства і більш жорстоку боротьбу рас, ніж у 19-му столітті. Не забуваймо також про упадок впливу доктринерського думання французів і про все вище видвигнення англо-саксонського світогляду. Для британця все його публичне життя, його великодержавність є виявом його раси. „Хто хоче зрозуміти історію британців, повинен старатися зрозуміти характер англійців, а цей характер пізнаємо, тільки вивчаючи формацію англійської раси” (Й. Стой). Англійський світ, що його мовою говорить півмільярда людей, більше значення надає біологічному поняттю раси, як створеному династіями й елітою урядування поняттю нації.

Зрештою, поняття і „нації”, і „кляси”, і „державности”, і „патріотизму” — це лишень вияви раси, яка їх у собі заключає. Але всі вони далеко плиткіші від поняття „раса” і далеко менше дають підстав до зрозуміння процесів, що діються, чи діялися внаслідок України. Сучасність України ніяк не може бути докладно окреслена без поняття „раса”.

ГОЛОВНИЙ ПЕРВЕНЬ — ТРИПІЛЬЦІ

Найменше маємо на меті ставити на початку питання про чистість раси. Навпаки, повторимо за расистівським істориком Гобіно: „Отже тільки мішанина, всюди мішанина, завжди мішанина — це є наслідок найбільш певний великих суспільств і великих цивілізацій в їх найширшім розпросторенні в їх найбільш переможнім поході” („Нерівність людських рас”). Чим більший розгін якоїсь раси, тим більше чужих елементів вбирає вона в себе. Гобіно каже, що це діється головним чином підчас воєн. Ваше де Ляпуж надає більшу вагу просочуванню, — але обидва расистівські історики-біологи відкидають поняття чистоти раси. Тому можна сказати, що складові, добре

згармонізовані первні й домішки світогляду української збірноти — це є багатство України.

В них є велика й всесвітня цінність української раси. Це добре розуміють зичливі чужинці.

В кінці 1936 року висланець англійського короля, лорд Твідомюр, генерал-губернатор Канади, краю, мало чим меншого від цілої Європи, звернувся до канадійських українців із характеристичними словами:

„..... Я передам ваш щирий привіт королеві, як привіт від українського народу в Канаді. Я радий, що знаходжусь серед вас. Я ж перебуваю серед людей, що мають за собою довгу історичну традицію. Кожен британець, а головне шотландець, повинен вірити, що найсильніші народи цієї, які виникли з різних расових первнів. Тому український народ спеціально є бажаний для Канади”.

З цих первнів і домішок української раси вибираємо первень найдавніший, як доказ тривалости раси, її безперервного володіння своєю землею впродовж тисячеліть. Цей первень є підложжям української раси, бо творить з антропологічного боку 60-70 (Щербаківський подає до 90) відсотків української раси. Цей первень є також підставою української психології. Правда, на ньому виростають панівні світогляди, але він спричинює їх діяння в українській расі. Співзвучність із ним рішає про гармонійність чи негармонійність духової домішки.

Власне в це підложжя, як у велетенську вазу-амфору вливалися всі інші расові первні й домішки.

Це протоукраїнський народ трипільської культури, т р и п і л ь ц і, як звать його українські вчені.

В своїй дуже цікавій великій праці п. з. „Етнографічний тип українця” пише В. Щербаківський:

„Дуже інтенсивна праця наших археологів уже за советської влади доповнила наші відомості про передісторію України і утвердила те, що вже ясно було й перед великою війною, а саме, що вже в неолітичну (новокамінну) добу наша територія була заселена, і то незвичайно густо, хлібо-

робським населенням як у степах, так особливо густо у передстеп'ю...". Ці хлібороби прийшли, як розселенці з Месопотамії, звідти, де Біблія умістила початок людства.

Сталось це так: „Базичне (основне) передньоазійське населення уже в III тисячелітті розрослося так, що зайняло тоді Кавказ, чорноморсько-українські степи й цілий дунайський басейн на Балканах. На Україні це населення було особливо густе в передстеп'ю між Дніпром і Карпатами...”

„В Європу малоазійці привезли з собою вівці та свині й приручили місцевих турів... Очевидно, що територія України агрикультуру одержала, як і інші західноєвропейські землі, з Месопотамії, і значить вона від прадавна і до сьогодні зберегла традицію месопотамського культурного кругу, до якого належить також південна й почасти західня Європа від прадавна. Очевидно, що Україна зв'язана з південною Європою і почасти з західною також цілим комплексом інших, напр. правових і моральних та релігійних здобутків тої спільної культури, яка центром виходу мала Месопотамію.”

Цим своїм культурним кругом відрізнялась протоукраїнська раса різко від значно молодших культур, як московська, що культурно належить до північно-азійського відтинку номадського кругу, або польська, що належить до кругу надбалтійського. Це підложжя раси дає тяглість існування населення України на протязі п'яти тисяч літ.

В. Щербаківський коротко окреслює значення протоукраїнської раси: „Наші трипільці мусять нарешті одержати по заслугах те, чого варті. Вони створили тут, на Україні, першу тривалу хліборобську осілість, громадянство малоазійсько-еламського типу, матриархального устрою і магічного (може тотемічного) світогляду. Вони побудували ще в III тисячелітті городи-держави і оточили їх могутніми валами; деякі з тих городів безпереривно процвітали аж до князівської кийівської доби й обороняли їх доброю зброєю. Вони, власне, склали весь фольклор, який маємо, майже всю устну словесність.”

Через це своє підложжя українська

раса споріднена з північною Італією і Балканами, із польсько-чеським Шлезьком, із Швайцарією, півднем Німеччини й В. Британії, з Чехією, Словаччиною, а також Францією, як це можна судити з антропологічних даних та з кров'яних груп.

Коли ж перейдемо до психології цього первня, то дуже важним є підкреслити те, що трипільська культура відноситься до месопотамської, як американська до європейської. Це є духовість осадників, колоністів.

Чому вони посунули з своєї землі на північ? Можливо, що причиною була велика стихійна катастрофа в передній Азії (є дані на це), яка вигнала їх звідти, як вигнала пізніше кельтів із „землі Лятама”, галлів із Ютландії, чи монголів із серця Азії.

В кожному разі це були колоністи, що важко здобували землю.

Власне характер трипільців — не є те, що найбільш тепер може цікавити. Як важко й уперто мусяли вони здобувати цю країну лісів, болот і луговин, як нелегко було їм будувати оселі й пробивати дороги, перший елемент культури, як жорстоко мусяли вони боротися із змінністю й суворістю природи! Передавсім дивує зосередкована енергія, незрівняна видержка цих темнооких круглоголових людей з півдня. Вони ж були першими осадниками, бо перед ними є лишень сліди бродячих племен-доліхоцефалів.

Трипільці на Україні — це те, що лігури у Франції — перші рільники, хлібороби. Вперше сполучили вони в своїм ритуалі пшеницю й мед, як символ цих земель. І цю символічну страву — кутю — споживає й досі кожен українець раз на рік, зв'язавши цей звичай із християнським Різдом.

Трипільці не створили спочатку великих державних організацій. — їхня експанзія була передусім — опановування величезних теренів племенами, чи може лишень селищами. За статистикою Льва Падалки, в самій центральній Україні відкопано перед 1914 роком коло 1200 городищ давніх міст. По війні донині відкопано ще кількисот (В. Щербаківський). Пізніш потворилися здовж доріг держави — оборонні міста. Заслуга трипільців передусім у зв'язанні цілої території селами й дорогами. На їх плечах лише могли пізніш повставати мо-

гутні держави, як боспорська, готська, чи кийвська.

Від тих часів zostалися і досі пам'ятки — високі вали на сотні кілометрів і дольмени, велитенські каміння, уставлені по берегах Чорного моря від Кубанщини аж до Подністров'я. Ці каміння може були висловом культу мертвих, чи культу моря.

Трипільці надали характер українському селу, так, як колись лігури надали характер французькому, а пікти — англійському. Є багато даних, що не лиш зовнішній вигляд хат, але й розміщення сіл і головніші шляхи zostалися у спадщині й досі від тих праукраїнців. Їх розподіл ланів, доріг і сіл zostався тисячеліттями, як найдоцільніший. Можна справедливо сказати, що трипільці є основоположниками українських сіл, вони сформували села.

Не тільки села, але й психологію сіл. Як мусів прив'язатися до своєї нової землі осадник, що з великим трудом здобув її і здобувати мусів всупереч незичливій природі! Як мусів важко переживати скоки й непогоду змінного клімату! Врешті, як мусів шанувати ті звичаї, які символізували поворот на краще в цій безнастанній боротьбі (збільшення дня, кінець жнив), як старанно передавав він своїм дітям все те, що йому самому і його селу улекшувало боротьбу за життя! Ця терпеливість, мовчазна відвага, передбачливість, скромність, обережність, невідступність від обраної лінії, холодність при невдачах — чи це не образ осілости й одночасно не тип українського селянина?

Цей характер — це підложжя українського характеру. Бо народи-предки — це не тільки архітектура, могили, звичаї, ритуали. Це — характери, що кружляють у крові сучасних українців, і завжди їх діла, їх здобування в них можуть відродитися. І найбільш можливостей до відродження в сучасному має характер трипільського первня української раси.

ДРУГИЙ ПЕРВЕНЬ — ГЕЛЛЕНИ

В І-м тисячелітті перед Христом Гелляда дала своїх осадників в трьох головних напрямках: в Малій Азії, де колонії пізніше стали підставовими пунктами для походу Олександра Великого, в південній Італії, де греки збудували т. з. „Велику Гре-

цію”, і врешті, при Чорнім морі. З усіх трьох напрямів найтяжчою, найнебезпечнішою колонізацією уважано опанування чорноморських узбереж, хоч би з уваги на віддаль і суворіший клімат. Недарма греки стільки легенд про безпеки вмістили в тих околицях (за Есхілем, навіть Прометей перебував за кару в наддніпрянських степах!). В кожному разі до цієї своєрідної Америки-Понтиди висилала Англія-Гелляда своїх найвідважніших людей, свій найбільш будівничий елемент. Недарма стільки тривалих держав заложили ці іммігранти в півдня. Згадаймо тільки тисячелітнє панування Ольбії й Пантикалея.

Ці підприємливі конквістадори-мореходи закладали свої торговельні міста-держави, як знаємо, не лишень на берегах моря, вони сягали і вглиб краю.

Вони розносили скрізь, де були, свою релігію і свою культуру. Знаємо, що культ Гомера довше тривав в Ольбії (коло гирл Богу й Дніпра), ніж у корінній Греції. Зрештою багато традицій гелленської або гелленістичної культури жило ще донедавна на Україні, як, напр., культ пам'яті Олександра Македонського в козацькій еліті. Мандрівець Клерк (1800 р.) згадує, що і культ Гомера був дуже сильний на Чорномор'ї.

Пантеон гелленів і їх релігія багато вплинули на корінне населення, на племена і держави трипільців.

„Геродот говорить про храми на нашій території, присвяченій Артеміді, напр. в г. Гельоні, в Ольбії, Пантикалею і т. д., і ці слова потверджуються написами, посвяченими цій богині на каміннях храмів, в городах. Містерії Діоніза справлялися на нашій території, і храми Діоніза були навіть в г. Гельоні, що лежав досить далеко від берега моря, мабуть на місці нинішнього Більського породища в Зіньківському повіті на Полтавщині”. (Шербаківський).

Трипільське підложжя і егейське, на яким зросла гелленська духовість, були дуже близько споріднені. Не диво, що гелленські первні дуже легко змішувалися з місцевими, бо це відповідало деяким засадам гармонії духовости.

Маємо сліди гелленів не лише в мові (каліка, халепя і т. д.), але передусім в обрядах. Пригадаймо хоч би нашого кострубонька, що є рештою тих „містерій, які в

таких вишних формах опрацьовувалися в Малій Азії в релігіях Атиса та Адоніса і богині-Матері (Кибели), в Єгипті, в містеріях Озиріса та Ізиди, а пізніше в римських Сатурналіях” (Щербаківський).

Геллени прибували на Україну в більшому числі. Упродовж кількох століть припливали вони сотнями своїх суден, на 50-60 осіб кожне, до гирл Дніпра, Дністра, Богу, Дону й Кубані і посувалися ними вгору, вглиб краю, шукаючи багатств і ринків збуту. Прикраси, посуд зброю виробляли тодішні атенські фабрики на ціле Середзем'я і Чорномор'я. Для гелленів українські землі мали загальну географічну назву — Скитія. Назву дикого племені дали вони величезним просторам, заселеним трипільцями. Є щось у тім аналогічне з тим, як у IX-X ст. по Різді Христовім люди київської культури називали варязьким всі моря на Заході від Балтії до Середзем'я від назви невеликого скандинавського племені. В кожному разі Аteni, тодішня столиця світу, прийняли в склад своєї культури „гіпербореїців”, чи „скитів”, і серед семи атенських мудреців був і мудрець із „Скитії”, з країни Прометей, амазонки і таємничого міста — Метрополіса над Бористеном (Дніпром).

Трипільські землі теж прийняли гелленів. Ці пірати, колоністи, вільні і невільні гості з Атен, ці Язони й Одисеї, шукачі золотого руна, і хитроумні Одисеї, купці й військові, спекулянти й розбійники, жерці, мистці й ремісники напливали й залишалися на Подніпров'ї, Подністров'ї, Подонню й Кубані. В кожному разі ці люди, що йшли в найтяжчі колонізаційні терени, в таємничу Гіперборею-Скитію, були найвідважніші й найенергійніші з гелленів.

Вони багато зорганізували в трипільському життю. Цілий край був зв'язаний тепер сіткою торговельних пунктів і об'єднаний у кількох містах-республіках. Тому, властиво, можемо назвати їх творцями міст на Україні. Це ж були перші, знаві на просторах між Балтією й Уралом — міста з кількостолітньою історією, політикою й торговельними тенденціями. Бо хоч трипільці й мали свої численні міста, — ми небагато про них знаємо.

Дуже важним у формуванні раси є те, що гелленські міста були лишень серед трипільського населення, зате нема цих міст

на схід, серед тюрксько-фінських племен. Геллени мали духове споріднення з трипільцями.

З цього споріднення зросла друга (по трипільській) праукраїнська культура, що її все частіше називають українські вчені *понтійською*, замість перестарілого терміну „скитська культура”. Пребагаті її пам'ятки в сницарстві, архітектурі, а навіть письменстві (написи) — зв'язані переважно з боспорською імперією, що промінювала культурно з одного боку аж на Сибір, а з другого — на Семигород і Угри (Щербаківський). В ній гелленська культура є значно змінена і висловлює часто місцевий смак і психологію. Цікава є також політична еволюція гелленського республіканізму, що над Чорним морем еволюціонував в бік династичного монархізму. В кожному разі, коли антропологічна домішка гелленської крові лише у деяких місцях могла бути велика (Причорномор'я, Полтавщина, Таврія), то вплив гелленської духовості в формуванні української раси є величезний. Цю гелленістичність скажимо, у мистецькій культурі українців і донині відчують сусіди і взагалі чужинці. Можливо також, що первень гелленів відбивається така на здібності українців до мореплавання.

На те, що геллени були батьками українського мореплавання, маємо докази не тільки в археологічних дослідках. Є вони в найстаршій мореплавницькій термінології українців. Почавши від слова „корабель” (гелл. — корабіон), що його українці передали сучасним сусідам, і скінчивши на формах будівництва суден, скрізь є пралечат гелленського духа.

Цікаво, що й сучасна гермінологія чорноморського мореплавання, переслідувана царською Росією і офіційно висміювана соціалістами, має всі ціхи гелленського походження. Там є також багато українізованих італійських, ба, навіть французьких термінів (напр. трамонтана, пуіпа і т. д.).

Врешті треба пригадати, що гелленські первні є дуже сильні і в одному з праукраїнських культурних періодів, саме в понтійській культурі, що її помилково з московською тенденцією приписував Ростовцев диким скитам, спорідненим з алтайцями. Понтійська культура під впливом готів

трохи змінилася і в тому зміненому вигляді прийшла її ціла західня її південна Європа, як готську культуру (Щербаківський).

ТРЕТІЙ ПЕРВЕНЬ — ГОТИ

Готи, що в другім столітті по Христі примандрували з заходу на Придніпрянщину через Волинь, а пізніше розселились по всіх українських землях, включаючи й Крим, вплинули ще більш, ніж геллени, на формування раси. Їх поява і їх володіння зробили дуже багато. Не так важне навіть є те, що створили на Україні імперію остроготів (правдоподібно їм завдячуємо заснування Києва). Важніше, що це був первень північно-західній, інший від дотеперішніх південних; трипільського, гелленського та домішок іранської і римської. Значення південних впливів, так окреслював історик.

„В історичній добі переходили впливи на території України гелленські, іранські, навіть римські, але це здебільшого було, так би сказати, нове, поправлене й доповнене, видання старих традицій, що жили вже в нашій народі здавна й увійшли в плоть і кров на нашій території; вони тому й приймалися легко, що не тільки не суперечили попереднім, а навпаки — були це наново підчищені, поправлені та облучені старі, милі звичаї.”

Отже змішання південних елементів з праукраїнцями не нищило соціальної структури головної маси населення України — селяно-хліборобів, що зіставалися по них, правдоподібно, матріярхальною масою. Південні домішки не змінiali обличчя праукраїнців. Зміна прийшла з півночі.

Власне перевороту в цій масі довершили германи, готи, племена з півночі.

Треба думати, що готи, ці півкочові племена, не прийшли, як нагга начала, як носители знищення і спустошення. Коли б так було, тоді б утеча й ховання трипільців на довший час унеможливило б, або й взагалі не дозволило б на злиття обох груп населення. Перебування готів (триста років найдовше) — було б закоротке в порівнянні з тими глибокими слідами, що вони зіставили в українській расі. Взаємне поглинення і впливи відбувалися повільніше і тому основніше. Можливо, зрештою, що германи були заслабі для іншого кермуван-

ня краєм. Але вони були сильні характером, сильні своїм почуттям спільноти та виявом цього — організацією. Германи, готи мали спеціальну здібність до військової федерації і до творення військових союзів. Зрештою є це прикмета майже всіх германських племен. Пригадаймо, між іншим, що взагалі історія германів починається від постання першої військової їх федерації з лангобардів, семнонів і маркоманів — т. зв. свевів. Спеціально ж готи мають в історії традицію народу, що дуже вірно дотримує договори. Так само знаємо, що готи — це єдиний з германських народів, що так легко освоївся з римським способом урядування. Вони не раз були в службі Риму його найвищими достойниками, як, напр. Алярік, що потрапив накічуть римському сенатомі вибір імператора, свого ставленика. Врешті їхня психологія була стійка в будові держав: або держава Аквітанія, вони зв'язали себе з Римом — договором, і римські автори часто згадують із похвалою про ненарушимість цього пакту, одної з підстав сили тодішнього Риму.

Це було геніальне доповнення до характеру трипільців: військість і прив'язаність до традиції одних, сполучена з уродженою військовою дисципліною і здібністю до розгалуженої організованості других. Практичність і твердість одних з духом розмаху і абстракції других. Можливо, що організація готської держави і взагалі вплив готів тому так швидко прийнялися на Україні, що вони давали стабілізацію і мир між поодинокими трипільськими численними племенами й державами-містами, досі порядкованими за гелленськими зразками. Готи не були вищі культурно від геллено-трипільців, навпаки, як твердять учені, готи понесли в західню Європу культуру, перейняту на Україні (Бунаков, Шелухин). Їхня роль була інша.

Готи дали передмак великодержавності в глибині теренів України, і це вплинуло на психологію трипільців. Однак найбільшого перевороту довершили вони в самій структурі родини. Це відбилося в містерії українського весілля, що символізує перехід від передньоазійського матріярхату до індогерманського патріярхату. Готи, більш ніж інший первень, змінили структу-

ру населення назовні (велитенська держава) і внутрі (соціальної устрій). „Готи принесли трипільцям імена „князь”, „боярин”, як імена керівної кляси, новий соціальний порядок і відповідну до цього родину та родинну індогерманську номенклатуру”.

Готи, а властиво остроготи, що ввійшли в українську расу, були своєрідним ферментом, що прискіпив багато творчих процесів у праукраїнській расі. Передусім готська організація життя прискіпила витворювання української мови. „Витворювання це почалось іще мабуть у II тисячелітті перед Христом, там, де стикалися трипільські та дунайські хлібороби з траками, іллірами, італіками, кельтами й іншими індогерманами. Але формація мови за готів мусіла дуже раптово піти наперед, власне тоді, коли змінено соціальний устрій” (Щербаківський). В кожному разі спадкоємці готів, анти й слов’яни, в VI і VII вв. по Христі, говорять уже праукраїнською мовою, а св. Кирило й св. Методій, перебуваючи в Криму, характеризували вже мову Києва як одну з найбільш витончених і гнучких мов.

За готських часів понтийське мистецтво двипнулося з занепаду, його звиринний стиль малоазійського походження влюдибали готи. Цей стиль, яко готське мистецтво, рознесли готи з України по цілій Європі. Готи рівнож прискіпили християнізацію України і самі взяли в ній діяльну участь. Тим лехше це було їм зробити, що християнство, як витвір арійського духа в Месопотамії, занесене семітами над Середземне море і врешті оформлене гелленами й римлянами, було дуже близьке по духу праукраїнцям. Таврія, Кубанщина, Причорномор’я вже в VI-VII століттях були християнські. Правдоподібно, засяг християнства був більший і узнання його за державну релігію Київської імперії наступило б раніш IX століття, коли б не неприхильне становище поганської варязької династії (Святослав Завойовник).

Дехто з істориків твердить, що пізновні два слов’янські племена — поляни й деревляни є найближчі до готів (С. Томашівський).

Найважніше, це глибинність злиття готської і трипільської психології. Нія-

кий первень не ввійшов і не ввійде вже так глибоко в духовість підложжя української раси, як готський первень. Він висловився в найбільше людському, найбільше індивідуальному і найбільш вільному в заложених ритуалі, що має раса, в ритуалі весілля. Це — містерія, що символізує споеднання двох велитенських сил раси — мужеськості й жіночості. Містерія ця має остаточне значення в формуванні раси. Споені в ній трипільський, готський, а також гелленський первні дають один із найгарніших ритуалів людства. Освячений церквою, ритуал цей триває й досі скрізь, де перебуває українська раса, як символ її одности.

УТВЕРДЖЕННЯ РАСИ В КИЇВСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Трипільський, гелленський і готський первні наситили і створили обличчя раси, дали їй відрубність і животворчі градиції. Зате лишень від київської імперії, що зросла на цих праукраїнських традиціях, починається блискучий семисотлітній період свідомої експансії української раси. Ця староукраїнська імперія не створилась випадково. Сам Київ виріс із трипільських селищ, із гелленського Метрополісу, готського Данапарстадиру.

Територія льна експансія цієї держави, що мала за вісь Дніпро, може бути окреслена трикутником: побережжя фінської затоки, брама до Балтії і тракти до північного Сибіру. — Балкани, брама до Візантії і Середзем’я. — долишня Волга, Каспій, Закавказзя, брама до Ірану. Часті походи додали рису суворости цілій культурі Києва.

Культурна експансія сягала далі, ніж територіяльна. Помогло в цім багато ранне прийняття Києвом християнства. Коли ще Святослав Завойовник слухати не хотів про християнську релігію, то вже його наслідники вважали за ціль свого життя провадити хрестоносні походи. Пригадаймо собі тільки велику кількість святих Києва, що їх замучено прамосквитами, як св. Кирик в Суздалі, св. Леонтій в Ростові і т. д. Поширення християнства на величезні простори (передусім серед московсько-фінських племен) стало завданням раси. Це вплинуло на характер, подібно, як хрестоносні походи дали забарвлення духовості

Англії й Франції. Не лише суворі життєписи „Київського Патерика”, але й законодавство „Руської Правди” характеризують ті часи. Київ — це культурна вісь упродовж кількох сот літ взагалі для земель між Балтією й Уралом. Не можна взагалі студіювати, скажім, польського законодавства, чи московських християнських традицій, не взявши до уваги головної ролі Києва.

Татарсько-половецьке лихоліття (зрештою не таке спустошливе й велике, як уважали досі) знищило силу окремих князів і хоч принизило сам Київ, але уяскравило ще більше тугу за великою єдиною владою для цієї раси. Туга ця є і в „Слові о полку” і в „Плачу о погібелі”. Туга ця є і в зовнішніх змаганнях династії від коронації папою в Римі Ізяслава й Ірини на королівський престіл у Києві (1075 р.) аж до ко-

ронування Данила (1253) та цілого його королівського роду. Не дарма так полюбляли москалі в 1915 (підчас окупації Галичини) на цю корону короля Данила. Це ж бо символ того, що завжди може відродитися в расі: стремління об’єднатися під авторитетом власної влади.

Корону заповідала, упадаючи в XIV-м столітті, велика київська держава дальшим українським поколінням, як символ власної історичної місії. Свідомість своїх політичних традицій відтоді живе в українській еліті й масі аж до кінця козацької державності (скасування Гетьманщини в 1834 році). Дещо затьмарена в XIX столітті, ця свідомість відроджується наново по великим здвигу української раси, розпочатим у 1917 році.

М. ВЕРНИВОЛЯ

Від діаспори до державности

(Дещо про Палестину і визвольні змагання Ізраеля)

Змаг за володіння Палестиною — Святою Землею тягнеться від віків до сьогодні. Події чергувалися, мов на екрані. Ізраель з вершин могутности котився вниз до руїни. Після Мойсея і пророків приходить Христос і апостоли. По упадку Риму і Візантії Святу Землю заливає мусульманська потопа. Мусульманський світ розторощує лицарська відвага та зброя хрестоносців. І знову приходить занепад. Володіння турецьке, англійське... Вкінці заблисла знову зірка Сіону. Модерний сіонізм і його творці Герцель, Ротшильд і інші будять країну з вікового сну до нового життя.

Нова історія творить фанатично відданих справі піонерів. Сіоністичні ряди доповнюють найкращі одиниці жидівського народу з усього світу. Перший Сіоністичний Конгрес 1897 р. започаткував у житті Ізраеля нову еру. Починається наплив емігранції до „обіцяної землі”. Колоністи — це переважно високоосвічені люди європейської культури з пребагатим фаховим знанням. Багато з них кдає європейські професорські катедри, лікарські кабінети, банкові контори та інші вигідні місця і йдуть в Азію, щоб з турією (рід мотики) в руках серед спеки та на безвідді здобувати в арабів і в природи п’ядь за п’яддю безводні та безплідні палестинські пустирі...

Сотні, ба тисячі їх гинули в затяжній боротьбі з дикою південною природою. Малярія, південні за-

разливі хвороби та меткі кулі навидиких кочових арабів передчасно заганяли оцих героїв праці в могилу. Здавалося б — ніщо не врятує отих шаленців від неминучої загибелі, а їхня ідея ніколи не перетвориться в дійсність. Світ ставився до сіонізму вороже, з глумом та призиством. Та пройшло декілька десятиліть і сіонізм вийшов переможцем. Жиди здобули свою державу — Ерен-Ізраель. Сьогодні вже Ізраель дорівнює, а то й перевищує багато інших країн. Один Тель-Авів міг би бути гордістю найкращих європейських держав...

Те, не так давно страхітливє вчора — минуло. Над Ізраелем важкою зморою напало ще клопітне сьогодні. Сильно вкорінений у світі антисемітизм ставиться вороже до жидівства не тільки в своїх країнах, але й заперечує право до незалежності жидівської держави.

Щоправда, тут у гру входять арабські права населення, важність ключової позиції Середнього Сходу та інші чинники, але всі ці справи находять чи вийдуть розв’язку, а існування незалежної жидівської держави — вже існуючий факт. Сіоністичні стремління не були утопією і Ізраель визнаний уже де-факто і де-юре більшістю світових держав.

Араби, довголітні співмешканці жидів у Палестині способом свого життя далеко відстає від св-

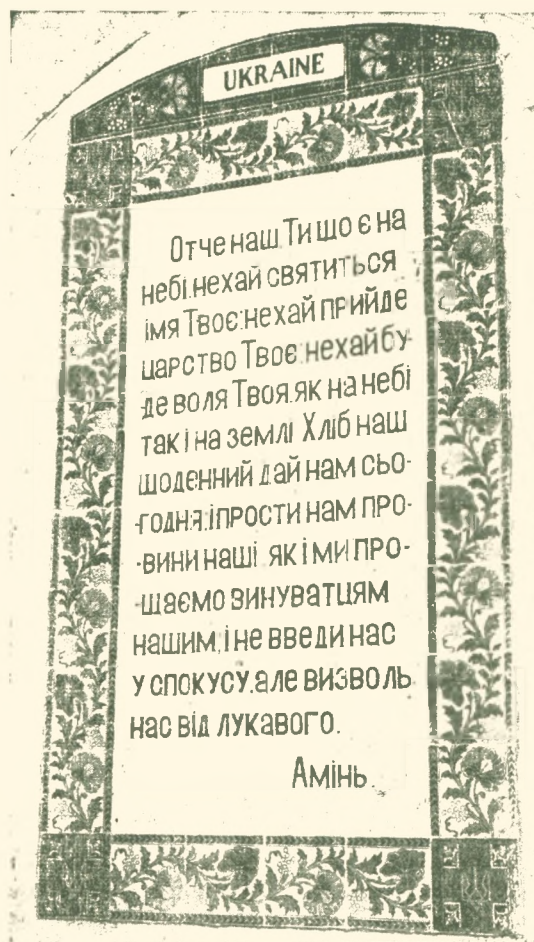
ропейської культури, хоча мають свою глибоку і стару, мало нам зрозуміту культуру.

Вони твердо тримаються своїх традицій та віри предків, до якої фанатично прив'язані. Очі кожного араба звернені на муфті Єрусалиму, — нехай би він тільки проголосив „святу війну” — усі араби кинулися б у зир борні. Національна свідомість глибоко вкорінена в серці кожного араба. При найменшій зневазі чи образі чести нації, міцно пов'язаної з релігією, араби спалахують постоєм і жорсткою відплачують за зневагу. Немає правди діти, що і з них проявляється „отаманщина”, але в критичну хвилину, на поклик проводу, вони зливаються в мольот. У національному питанні арабська свідомість не знає жодного компромісу, дарма що у приватному, особистому житті араби найбільш компромісовий народ у світі. Щодо бойової відваги — вони прямо одчайдушні. Не мають модерних засобів боротьби, а в додатку не цікавляться новочасними здобутками техніки. Їхня військова стратегія жива і метка, основана на природньому розумі, а не на модерних теоріях партизанщини.

Палестинські жиди теж глибоко дотримуються своїх культурних надбань та історичних традицій. В Ізраелю вони високо піднесли культуру та цивілізацію. Мають великий відсоток інтелігенції та людей науки. Відзначає їх надзвичайна солідарність та гін до спільноти. В обличчі загальної небезпеки погодилися та свідують між собою угрупування горожанин собі партій. Дуже помітна їхня гнучкість і розум у політиці та дипломатії. Під тиском двохтисячолітнього лихоліття, а особливо останнього катаклізму, жиди виробили в себе глибокий, щирим народам незваний, націоналізм. Їхня молодь — хлопці і дівчата, особливо „сабри” (в Ізраелю роджені) прекрасно вишколені і модерно озброєні. Більшість зброї — скоростріли, криєн, автомати, бомби і гранати — продукують самі, на місці. У своїх змаганнях до незалежності жиди знайшли величезну підтримку і зрозуміння в усіх своїх по світі розкинених братів, як також у багатьох інших народів. Модерна тактика та користування новочасною технічною зброєю дали їм велику перевагу над арабами і принесли менші втрати в людях та допомогли здобути незалежність.

Вислід їхньої боротьби відомий. Вони здобули свою державу. У Палестині дійшло до згоди між жидами та арабами. Та вона хвилева і неспокої в арабському світі і в Ізраелю постійно вказують на небезпеку, що загрожує недавно проголошеній жидівській державі.

Окрема сторінка новітнього жидівського руху — це жидівське бойове підпілля. Зав'язком жидівської

Таблиця з „Отче наш”, умурована заходом сучасних українських емігрантів у Єрусалимі в церкві „Патер нoster”.

армії була колишній напіл легальна „Гагана”. Гагана, або самооборона, це були постійно потворені, за часів турецького володіння, відділи для оборони жидівських осель від арабських нападів. Їхня необхідність і доцільність виявилися в роках 1920, 1922 і 1929 — вже за часів англійського мандату над Палестиною. Це були роки найбільших арабських повстань проти англійців і жидів. Ці місцевості, де була „Гагана” успішні, а де їх не було, нир, у Яффі, в Назареті, в Хевроні чи в Салфеді, араби поголовно вирізали жидів. 1936 року, в часі поновного арабського повстання, англійці звернулися до проводу „Гагана” з проханням допомогти в боротьбі з арабами. Орде Віндігаге, командант відділів „Гагана”, здобув велику славу в поборованні арабської ворохобні.

Після здушення повстання, англійці ув'язнили і судили за нелегальне переховування зброї багато активніших членів самооборони.

У часі другої світової війни англійці озброїли і вишколили кільканадцять сотень молоді з „Гаганаг” для партизанки на випадок німецької інвазії. Немало членів „Гаганаг” — особливо жінок — працювало в англійській розвідці в Сирії, Ливані, на Балканах, в Італії, а навіть в Австрії, де їх скинено з літаків на легкопадах.

Після перемоги над державами „осі”, почалася стара історія і знову почалися арештування і розшуки за зброєю...

У часі другої світової війни „Гаганаг” налічало біля 80.000 членів добре вишкотених і знаменито озброєних. Сотні нової молоді по кібуцах (колективні господарства), мошавих (села) та містах Палестини вступало в ряди „Гаганаг”. Проходило вишкіл і опісля стали зав'язком армії Ізраеля. Під політичним оглядом „Гаганаг” є соціалістичних напрямків. Своїм політичним проводом вважають сіонізм з д-ром Вайцманом у проводі. Відкидають терор, як засіб політичної боротьби.

Другою підпільною організацією палестинських жидів був „Іргун Цвай Леумі”. Тут гуртувалися скрайні одиниці сіоністичного руху. Головним їхнім провідником був Володимир Жаботинський.

Він зі своїми однодумцями створив у 1935-му році „Нову Сіоністичну Організацію”. На протязі двох наступних років створив „Народню Військову Організацію” (Іргун Цвай Леумі). Добра організаційна, конспіративна побудова і фанатичні провідники — нпр. д-р Д. Разіель та А. Штерн дали змогу виконувати широkozакроєну терористичну акцію. У першій мірі почали тайний перевіз жидів з Центральної Європи до Палестини. У цьому була заінтересована Польща і дала підтримку та допомогу в зброї. Зброя була потрібна ЦДЛ для боротьби з арабами. На арабський терор ЦДЛ відповідав своїм терором. Для ілюстрації слід навести, що нпр. дня 27-го лютого 1939 р., о год. 6.30 на всіх площах більших міст Палестини вибухли бомби. У висліді за півгодини згинуло більше арабів ніж усіх жидів з арабських рук за півроку!

Проти терору „Іргун Цвай Леумі” виступила „Гаганаг”, видаючи летючку з моттом „Не вбивай!” ЦДЛ оповістив через свою таємну радіовисильню, що продовжуватиме цю боротьбу, опираючись на слова з книги „Ісход”: „Душа за душу, око за око, зуб за зуб!”

„Народня Військова Організація” не дуже численна, правдоподібно — не більше трьох тисяч активних боєвиків. Щоправда, вона має масу симпа-

тиків і прихильників. У члени цієї організації дуже важко потрапити. Ведеться сувора перевірка і фізична та психічна проба, довершена присягою. Присягають при столі з двома горючими свічками, прапором Сіону, картою Ізраеля та крісом.

Організацією „Іргун Цвай Леумі” командував останньо молодий варшавський адвокат, Манагем Бегін. При кінці 1946 року ЦДЛ дійшла до порозуміння і співпрацює з третьою підпільною організацією „Борці за Визволення Ізраеля” званою групою Штерна.

Авраам Штерн — добрий військовик, підпільник і організатор, не погодився — так як іргунівці, на співпрацю і перемир'я з англійськими властями в 1940 р., тому виступив з цієї організації з найактивнішими членами і створив свою групу. Вона повела низку саботажів, експропріацій та атентатів на англійських поліцейств та шпигунів.

1942 року англійці, при допомозі „Гаганаг” внарештували більшість членів групи Штерна, а його самого вбили при спробі втечі. Все ж ще в тому самому році двадцяти провідникам удалося втекти, прокопавши незвичайно довгий тунель, утечу переведено за пляном нового керівника штернівців інж. Д. Фрідмана Євіна. Ця організація постійно воювала з англійською владою в Палестині. Порахунки датуються від смерті начального інспектора поліції.

Діяльність жидівського підпілля спеціально проявлялася до моменту здобуття незалежності Ізраеля.

Компетентні сіоністичні чинники і „Гаганаг” виступили рішуче проти скрайнього терору „Іргун Цвай Леумі” та „Борців за Визволення Ізраеля”.

Це не змогло перешкодити перекинутися терористам тих організацій на терен Англії, знищити м. ін. двох свідомих українців, двадцять поляків. Від них загинув представник Об'єднаних Націй граф Бернадотте.

Тепер усі зусилля жидівського населення Ізраеля спрямовані на відбудову і зміцнення молодій держави. Вічна загроза зі сторони панарабського світу велить їм бути в постійному поготівлі. Проявляється недостача харчів, зброї, медикаментів, технічного знаряддя тощо. Уряд Ізраеля поборює всі труднощі і наладжує умовини нормального життя.

Після двохтисячлітнього недеержавного життя жидівського народу, жидівська держава Ізраель є після діаспори — ро—зсіяння по всьому світу дійсністю.

Серед книжок і журналів

Ніде правди діти: наше українське духове життя на еміграції проходить під знаком кризи в одній з найважливіших ділянок, а саме в продукції української книжки.

Ця криза позначилася головню з момелом грошової реформи в Німеччині і триває досі. Правда, головна маса нової української еміграції опинилася на нових місцях свого поселення і тим самим видавничя справа в Німеччині мусіла послабнути, але, на жаль, у нових країнах поселення все ще не виникли наші поважніші видавничі осередки. Треба думати, що це хвилевий стан, який покращає з найближчому часі в міру унормовування нашого еміграційного життя.

А покищо поява нової української книжки стає просто подією, особливо тоді, коли ця книжка вносить нові цінності в наше мислення, наше світосприймання, в наше особисте духове і наше загальнонаціональне життя.

Коли мова про книжку, то з нею просто мимоволі зв'язуємо слово: молодь. Одначе вважаємо зайвим повторяти тут всі ці міркування на тему книжки й молоді чи молоді й книжки, що їх ми вже напевне нераз читали. На сьогоднішньому етапі розвитку життя людини, книжка є таким невідлучним атрибутом-чинником цього життя, що воно без книжки вже взагалі немислиме. А що казати про молодь, що саме готується до життя, щоб з ним завтра чи таки ще й сьогодні поборикатися та вийти переможцем!

Інше діло, що в міру розвитку преси і головню таких винаходів, як кіно, радіо і телевізія, позначаються серед широких мас небезпечні прояви вважати книжку книжку зайвим предметом у хаті і взагалі в житті, і ці прояви починають бути слідні також і серед молоді, а в тому і серед нашої української. Якими наслідками загрожують такі прояви — зайво й говорити. Наші товариства молоді — СУМ, Пласт і інші, мусять дуже сторожко додивлятися до справи передусім рідної книжки, до справи її друку-появи, її поширення, її пильного читання, словом до її культу, як скарбниці, що в ній зберігається вся духовна сила нації.

І коли говорити щонебудь про справу книжки й молоді, зокрема СУМ, то тут приходиться хіба сказати одне: бути сумівцем значить бути передовиком культури. Сумівець без власної, передусім українознавчої бібліотеки, сумівець без дбайливо прочитаної, бодай однієї, книжки в тижні-двох, і врешті — додаймо — сумівець, що ні разу не об-

дарував рідною дитячою книжкою українську, чи українського походження дитину, — такий сумівець не усвідомив до кінця своїх обов'язків.

Бажаючи, продовжувати започаткований на сторінках нашого журналу огляд нових видань, уводимо тепер постійний відділ „Серед книжок і журналів” з метою не тільки нотувати, але й ширше обговорювати ці давніші і нові книжкові появи, що на них вважатимемо потрібним звернути увагу наших читачів, а далі відмічувати замітніші статті в наших та й чужих журналах.

Видавництва, які бажають відмічення в огляду нашому відділі, просимо надсилати свої видання у двох примірниках.

„У КИЇВ СЕРДЕЦЬ НАШИХ...”

Перед нами книжка, що її появу треба вітати як виняток в нашій еміграційній дійсності, виняток своєю суверенно-загальноукраїнською настановою й мисленням.

Це „Пластовий Шлях”, орган пластової думки, що появився з кінцем мин. року в Німеччині в Мюнхені. Наша братня організація молоді сказала цим виданням не тільки слово про себе, в ньому з'ясовано основну проблематику життя нашої сучасної еміграції і власне з цього погляду книжка ця заслуговує на нашу окрему увагу. У змісті книжки поруч з статтями на виключно пластові теми знаходимо теж окрему статтю на теми взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом, і з цієї статті вважаємо доцільним навести одне речення: „цілість взаємовідносин між Пластом і СУМ-ом та спосіб поладнування спірних питань між цими організаціями треба поставити як зразок тим нашим громадським кругам, які не можуть нейти спільної мови, і, говорячи про загальне добро, думають про свої власні, вузькі, групові інтереси.”

Оце речення може правити за основний мотив і цих статей книжки, що в них говориться про загальноукраїнські питання сучасності. Це статті Верховного Пластуна, Северина Левицького п. з. „Фронтом до громадянства”, Атанаса Фіголя п. з. „Думки”, далі І. В. М., ЛЧ. п. з. „Чергові завдання” і ін.

Особливо остання стаття заторкує ряд питань, що не можуть бути чужими сумівській молоді, тож вважаємо потрібним деякі частини згаданої статті подати і нашим читачам.

„Перебування скупченої еміграції на німецьких теренах уже за нами — іде невідхильне розсіяння по світі. Вага хвилини ще не усвідомлена вповні, особливо ще

нерозселеними. Але ті, що — вирвані з догеперішнього оточення — опинились враз серед чужого в кожному відношенні світу, ті рано чи пізно відчують уповні глибину зміни і тягар нового положення. Попрошавши друзів а то й рідних — може назавжди! — в чужій країні, після доглибної зміни побуту, оточення, обставин, умови життя, часто вповні осамотнені серед чужого моря, часто приневолені всі сили звернути на боротьбу за існування, за кус хліба на сьогодні й на завтра, вичерпані фізично і психічно, позбавлені погіхи й підкріплення, які дає рідне слово, рідна книжка, рідне оточення — вони важко відчують свою самотність і загубленість серед безкраїх просторів світу. І тоді прийдуть до них туга, втома і сумнів: Чи варто? Який глум з усіх змагань; чи вони не безцільні? Чи не приречені ми на животіння й загибду серед чужини — раніше чи пізніше: яка різниця? Якщо не повернемося, чи не пропадемо однаково для народу — як не ми, так діти наші? Яка сила удержить їх при нації — в чужому світі, серед чужих людей, чужої мови і думки, чужої школи? Хіба мало прикладів дає стара еміграція, яка відчужується вже в другому поколінні? Хіба нема й серед нас дітей, які вже тепер калічать рідну мову і думають по-чужому? Як залишитись українцями і прагнути до Рідної Землі тим, що її забувають, а то й не бачили ніколи? А за нами безпросвітні таборіві будні; що могли ми винести з такої школи? **А тут попадаєм часто в байдужі й нетолерантні середовища, що говорять про права людини й народу, а хотіли б купити не тільки наші тіла, а й наші душі. І не один, що як найбільшу святість забрав на скитальщину грудку рідної землі, має тут для куса хліба відректись народу й Батьківщині! І це в добі інтернаціонально запоручених прав людини. (Підкр. наше).** І так внутрі загроза роздору й крамоли, тих злоконвічних лих наших, ззовні відчуження, а кругом байдужий світ, що визнає право на національну самобутність за всілякими більш чи менш відомими народами, тільки не за нами — нацією Володимира Великого, Хмельницького і Шевченка, нацією, що збудувала св. Софію Київську — по тридцятилітніх, безприкладних в історії світу змаганнях і жертвах. І чи довго понесе ще наша Бать-

ківщина це нечуване криваве ярмо? А нам, політичним емігрантам, може доведеться бути останніми могіканами „невідомого” народу.

Такі й подібні думки зродяться в неодній голові і, може, переважать терези. Знайдуться і пласкі, спекулянтські душі, що перейдуть до сильних (і багатих!) світу цього, зрадять спільну справу. Але ми не маємо вибору, не маєм іншого шляху, як тільки шлях нашого обов'язку, нашої присяги. Не забуваймо цього ніколи! Ми політичні емігранти, нам не годиться, як мишам, розлізатись по світі. Ми маємо проробити велику роботу, маємо зберегти себе і молодь для нації, маємо готуватись до визволення і працювати для нього — всіма силами, за всіх обставин, за всяку ціну! Це наш обов'язок перед тими, що принесли себе в жертву, перед тими, що залишились, готові стати жертвою безпощадного ворога, і перед тими, що ще не народились. **Тому, переселяючись тілом у далеку чужину, ми мусимо переселитись духом куди інде: в духову Батьківщину нашу, яку й самі мусимо створити на чужині — вільну, понад кордонами й континентами,— у Київ сердець наших, і жити в ньому, як жиди жили в своєму Єрусалимі. (Підкр. наше).** І коли жиди змогли це зробити впродовж двох тисячеліть, то невже ми не здолаємо цього бодай яких 20 років? Невже ми такі безсилі, що допустимо, щоб на очах наших діти наші відчужились від народу, від землі й мови? Діти, врятовані від загибди такими велетенськими жертвами рідної крові? Бо ми всі тільки тому живем, що за кожного з нас десяток заплатив ціну крові! І як гірко думати, що колись, у день воскресення, не всі молоді вуха зрозуміють прекрасну мову батьків і дідів наших, не всі молоді серця заб'ють живіше, не всі молоді долони досягнуть по блакитно-жовтий прапор. Але відповідальність спаде на нас!”

„Та передумова всього — наше очищення. Визнаймо наші гріхи — не щоб розятрювати рани, а щоб навчитись кращого. Відгородімся рішуче від політиканів, що очманіли від ненависти не до чужих, а до своїх. Залишім поза рамами нового суспільного життя всіх тих спекулянтів громадських, що плюндрували громадське майно і спекулювали на політиці. Знехтуймо всіма

авторитетами, що не закликають до згоди і братолюб'я.

Коли мова про партії, то необхідно з'ясувати собі, що їх ролі у державних народів суттєво різні від ролі у бездержавних, тобто політично недорозвинутих народів, а особливо від ролі в умовах політичної еміграції. В першому випадкові вони - виразники певних егоїстичних, відосередніх тенденцій поодиноких суспільних груп, — тенденцій необхідних і здорових, бо рівноважених доосередніми силами всієї — власної — державної махіни. Ясно, що в другому випадкові така їх ролі була б шкідливою і руйнуючою — за браком доосередніх, реальних сил держави, які мусять заступити тільки моральна координуюча сила національного ідеалу. А вона, в свою чергу, вповні залежить від національної свідомості, виробленості, характеру одиниць, що творять еміграційну спільноту. Партії державного народу звертають свою енергію на внутрішньо-національну проблематику і, ставлячи собі різні завдання, витворюють гру суспільних сил, а в зовнішній політиці звичайно одноставно піддержують власну державу — сучасні приклади: США, Великобританія і ін. Для партій бездержавного народу основне завдання, спільне їм усім!, питання життя і смерті народу — це здобуття державної незалежності всупереч чужій ворожій державі — отже примат зовнішньої політики, — при чому внутрішньо-національні проблеми тільки другорядні, тільки питання доцільних засобів і мобілізації сил для основної мети. Ясно, що кардинальна передумова успіху — зосередження всіх сил. В емігрантських умовах ця вимога ще більш загострена, і національним партіям — за браком реальних підстав до боротьби за суспільні реформи, за економічні інтереси, за владу і ін. — залишається тільки бути школою політичної думки й пропагатором національних ідеалів унутрі й назовні, тобто скеровувати всю енергію на поглиблення національно-політичної свідомості власної спільноти і зосередження всіх наявних сил для зовнішньо-політичних завдань, зв'язаних з досягненням державної незалежності. Інакше кажучи: еміграція не потребує нормальних політичних партій, якщо вони не є кузнями визвольної думки і чину, отже як-

що вони якоюсь мірою не співдіють; а вже їх взаємне ворогування, ота громадянська війна, це не тільки безглуздя, але й крайнє шкідливе національне явище, що заперечує й саботує сутне й основне завдання всієї політичної еміграції — політичне визволення Батьківщини.

Для нас рішальні не переконання і не партія, а характер і вчинки. Ті ж характери мусять гуртуватись для праці, бо тільки вони можуть виконати спільні завдання — великі і невідкладні. Треба робити духову Батьківщину, як захист проти відчуження і треба відкрити очі світові, щоб він пізнав і зрозумів, а принаймні помітив нас нарешті — хоч в останній хвилині перед історичним змагом, що вирішить долю планети, а зокрема долю нашої нації”.

„ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА”, Мюнхен — Нью Йорк, 1950. Зшит 11, ст. 801-880. Ціна \$ 2.50.

З м і с т : Відділ XI. Просторове мистецтво. 1. Архітектура: В. Січинський — О. Повстенко, архітектура мурована. В. Січинський — архітектура дерев'яна. 2. Різьба: В. Січинський — редагував цілість. 3. Малярство: В. Січинський — редагував до XIX ст. С. Гординський — малярство XIX і XX ст. 4. Графіка і гравєрство: В. Січинський — редагував цілість. Відділ XII: Театр, Музика, Ганок. 1. Театр: В. Ревуцький — театральні досліді, новий український театр від 1917 р., театральна освіта і театральна критика. В. Гаєвський — характеристичні риси українського театру і періодизація його історії, доба формування світського проф. театру 1780-1881. Г. Лужинський — старовинний укр. театр козацького барокко, В. Гаєвський — В. Ревуцький — етнографічно-побутовий театр і початки нового театру 1881-1917. В-вий — український театр на еміграції. 2. Музика: Є. Оленський — музикознавство і музичне шкільництво, музика XX ст. В. Витвицький — XVIII-XIX ст., музичне виконавство. 3. Лисько — історія музики. Б. М. — оперовий театр. До відділу — просторове мистецтво — додано 9 таблиць з одноколірними ілюстраціями на крейдовому папері.

Честю кожного сумівця є придбати цю найціннішу книгу — книгу сили й перемоги нашої науки на еміграції.

Замовлення приймає: Висилкова книгарня в-ва „Молоде Життя” — Munchen, Dachauer St. 9/II Germany

або крайові представники в поодиноких країнах.

„Ланцюг української солідарности”

Рік тому, Центральний Комітет Спілки Української Молоді започаткував широко закроєну акцію в 14 країнах розселення української еміграції для придбання необхідних фондів на дальшу розбудову й поглиблення праці над вихованням і вишколенням української молоді, а зокрема на посилення видавничої діяльності.

ЦК СУМ виходив із заложення, що відповідальність за виховання української молоді, як майбутнього нації, як завтрашніх борців за Українську Самостійну Соборну Державу, як її будівничих, як повноцінних громадян своєї країни, — повинна нести не тільки Спілка Української Молоді, але такаж можна інша українська молодеча організація і кожний свідомий член української національної спільноти.

І саме, щоб дати можливість широким кругам української національної спільноти включити себе в „ЛАНЦЮГ УКРАЇНСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ” в ділі будови тривкого фундаменту під стрімку будову нашого майбутнього. — Спілка Української Молоді, через свій Центральний Комітет і через свої Крайові Комітети, виступила з ініціативою змагання в с і х громадян в цьому великому будівництві.

Змагання переводиться т. зв. „ланцюговою системою”. Кожний свідомий український громадянин, якому є дорога справа української молоді, чи то з власної ініціативи, чи викликаний іншим змагуном, пересилає на адресу Крайового Комітету СУМ-у в Канаді свій даток та викликає (окремо „заявою”) на таку ж суму бодай трьох своїх найближчих знайомих. В той спосіб „ланцюг солідарности” охоплює все ширші круги громадянства та забезпечує безперерійність великої виховної праці Спілки.

Крайовий Комітет СУМ у Канаді рішив для цієї важливої справи повністю використати біжучий 1951-ий рік, рік великих надій для всіх українців.

До всіх сумівців і сумівок та до всього громадянства звертаємося з закликом: **УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ У ВЕЛИКИЙ ПОТЕРЕБИ!** Ставайте в ряди змагунів за її майбутнє! Своєю пожертвою продовжіть і

скріпіть „ланцюг української солідарности” і подбайте, щоб він не перервався! В той спосіб допоможе створити безцінний моральний капітал, що вложений шляхом виховання в українську молодь, шляхом розбудови молодечої преси та поширення і скріплення мережі сумівської організації, — принесе в найближчому майбутньому стократні овочі. Ділом реалізуємо величне гасло „Бог і Україна”, яке написали ми на своїх прапорах і в своїх серцях!

Слідкуйте за ходом збірки-змагання на сторінках журналу „На Варті”. Вашого призвища і датку не сміє там забракнути!

З сумівським привітом —
ЧЕСТЬ УКРАЇНИ — ГОТОВ БОРОНИТИ!

КРАЙОВИЙ КОМІТЕТ

СПІЛКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ в Канаді

ВЕЛИКИЙ УСПІХ ЛАНЦЮГОВОЇ ЗБІРКИ СУМ

Започаткована Кр. Комітетом СУМ-у в Канаді „ланцюгова збірка” пожертв на виховно-видавничі цілі Спілки Української Молоді має вже від самого початку великий успіх серед українського громадянства. На виклик першого жертводавця п. П. Івахова, орг. референта Кр. Комітету СУМ-у, жваво відгукнулись його друзі і знайомі з усіх кінців Канади, складаючи свої пожертви та викликаючи в свою чергу нових кандидатів на будівничих „тривкого фундаменту під струнку будівлю нашого майбутнього”.

Досі наспіли до К. К. СУМ-у такі пожертви:

З ВИКЛИКУ п. П. ІВАХОВА: Іван Мужик (Торонто) \$ 2, Микола Фіголь (Летбридж) \$ 5, Мирслав Космина (Ляшін, Кве.) \$ 5, Дмитро Антонів (Віндзор, Онт.) \$ 5, Степан Кузьмин (Норанда, Кве.) \$ 5, Григорій Гук (Джералдтон, Онт.) \$ 3, Степан Кіхган (Міміко, Онт.) \$ 2, Іван Маркус (Віндзор, Онт.) \$ 5, Осип Кіколь (Едмонтон) \$ 2, Іван Шевчук (Ванкувер) 5, Анна Бурбелла (Форт Вільям, Онт.) 2, Григорій Швець (Монтреал) 5, Роман Мізур (Летбридж, Алта) 5, Михайло Турчиняк (Принс Алберт, Саск.) 2, Іван Шпурко (Велланд, Онт.) 2, Всеч. о. Б. Бачинський (Норт Беттлфорд, Саск.) 5.

З виклику д. ІВАНА МУЖИКА: Петро Воробець (Торонто) \$ 3.

З виклику п. П. ХРИСТЕНКА — Володимир Андрушко (Кіченер, Онт.) \$ 2.

Сумівська сцена

Наші сумівські осередки влаштовують часто імпрези для вшанування чи визначних постатей, чи подій в історії України. З досвіду знаємо що не завжди можна дістати відповідні готові матеріали для цих святкувань. Щоб бодай частинно допомогти нашим осередкам на місцях, вважаємо доцільним давати в нашому журналі в міру потреби й змоги відповідні поради і матеріали на сцену, головню інсценізації поетичних творів. Ці інсценізації служать нашим читачам як лектура, а аматорським гуртам допоможуть у праці.

Зближається місяць березень, місяць святкування пам'яті Шевченка, а далі місяць квітень, в якому святкуємо день Української Чорноморської Фльоти. Для цих святкувань ми й містимо сьогодні інсценізацію історичної поеми Т. Шевченка „Гамалія”. За прикладом цієї інсценізації наші сумівські режисери напевне зуміють і самі зладити та вивести інсценізацію інших, бажаних їм творів нашої літератури.

Будемо раді одержати з місць завваги та побажання зриводу нашого відділу „Сумівська сцена”

Г А М А Л І Я

історична поема Т. Шевченка в інсценізації на одну відслону.

О С О Б И

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ — юнаки в упрощених козацьких одягах.

ГЕБМТАГОР' ІЗ ГУРТУ — юнак.

КОЗАКИ-НЕВОЛЬНИКИ — різного віку, у вишиваних одягах.

ГАМАЛІЯ — запорозький отаман у сивій біку.

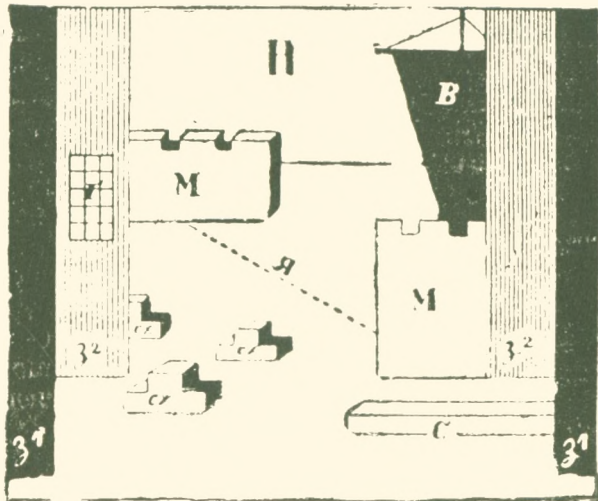
ЗАПОРОЖЦІ — різного віку з запорозьких одягах.

ТУРОК — сторож в'язниці.

СЦЕНА: З боків завісниця (позначені на мал. літерами „З”), на лівій завісниця — ґрати. Зліва східня („СХ”), або пеньки. Праворуч з-поза завісниця („З”) висунений ступінь („С”). За ним, висунений з-поза завісниця („З²”) шмат білого або сірого муру („М”), а заним — блакитне небо („Н”).

З хвилюю, коли завіса розсувається, на сцені, освітленій зеленим світлом, сидять на східнях („СХ”-„СХ”) козак-невольники (їх може бути 3-4) в ланцюгах на руках і ногах. На ступені („С”) стоять рецитатори (їх теж може бути три) у вишиваних сорочках і шараварах, підперезані крайками й у чо-

ботях. Вони повернені обличчям до глядачів. Бід муру („М”) з-права до муру („М”) з-ліва, стежкою („Я”) ходить турок із рушницею на рамені.

КОЗАКИ-НЕВОЛЬНИКИ — сумовито виголошують:

Ой, нема, нема, ні вітру, ні хвилі
Із нашої України!
Чи там раду радять, як на турка стати?
Не чуємо на чужині.

Сумно похитують головами, хто важко зітхає. Дивляться на блакитне небо (Н), подувив шум вітру за сценою, витягають до неба руки в ланцюгах і виголошують-благають:

Ой, повій, повій, вітре через море
Та з Великого Лугу,
Суши наші сльози, задушні кайдани,
Розвій нашу тугу!

Вітер збиває на морю хвилі, козакі чують, як за сценою море хлюпоче, — тимто й радісніше, веселіше прохають:

Ой, заграй, заграй, синесеньке море,
Та під тими байдаками,
Що плавають козакі, тільки мріють шапки,
Та на цей бік за нами!

Хоч і сподіваються походу з України, бо під час бурі запорожці звичайно вибирался в похід, то не знають, чи саме на Скутару виберуться запорожці. Та куди не вибрался б вони, то все таки визволять когось із козаків, — тимто й підносять руки вгору, хто стоячи, хто навколішках — і благають:

Ой Боже наш, Боже! Хоч і не за нами,

Неси Тн їх з України;
Почуємо славу, козацькою славу,
Почуємо, та й загинем!

Опускають руки вниз, важко сідають на сід-
нях („СХ”). За сценою чути гуркіт громів, на сце-
ну падають час до часу ясні світла блискавок.

РЕЦИТАТОР із гурту на ступені („С”), опові-
дає:

Отак у Скутарі козаки співали,
Співали сердеги, а сльози лились,
Лилися козацькі, тугу домовляли.

ГУРТ виголошує:

Босфор аж затрясся, бо зроду не чув
Козацького плачу, застогнав широкий,
І шкурою, сірий бугай стрепенув,
І хвилю, ревучи, далеко-далеко
У синєє море на ребрах послав.
І море ревнуло Босфорову мову,
У Лиман погнало, а Лиман Дніпрові
Тую журбу-мову на хвилі подав.

РЕЦИТАТОР, після короткої зупинки:

Зареготався дід наш дужий,
Аж піна з уса потекла.

ГУРТ протяжним, глухим голосом:

Чи спиш, чи чуєш, брате Луже?
Хортице сестро?

РЕЦИТАТОР: Загула Хортиця з Лугем:

ГУРТ протяжним, глухим голосом: „Чую, чую!”

РЕЦИТАТОР: І Дніпр укрили байдаки

І заспівали козаки:

ГУРТ весело, мов співаючи:

У Туркені, по тім боці,
Хата на помості.
Гай, гай! Море грай,
Реві скелі ламай!
Поїдемо в гості.
У Туркені у кишені
Талари, дукати.
Не кишені труситься,—
Їдем різати, палить,—
Братів визволяти!
У Туркені яничари
І баша на лаві
Гой-ги, вороги!
Ми не маєм ваги!
Наша воля й слава!

РЕЦИТАТОР оповідає:

Пливуть собі, співаючи;
Море вітер чує.
Попереду Гамалія
Байдаком керує.

За сценою чути голосну громовицю, ясні світ-
ла блискавок падають раз-у-раз на сцену. Чути шум

вітру й води.

ГОЛОС здалека за сценою:

Гамаліє! Серце мліє!
Сказилося море....

ГАМАЛІЯ здалека за сценою:

— Не злякає! —

РЕЦИТАТОР: І сховались.

За хвилі, за гори.

За сценою чути свист вітру й шум води. Загри-
міло — й затихло.

РЕЦИТАТОР оповідає:

Дрімає в гаремі в раю Візантія
І Скутар дрімає; Босфор клекотить,
Неначе скажений, то стогне, то вие,—
Йому Візантію хочеться збудить.

ГУРТ суворим голосом, в якому чути погрозу:

Не буди, Босфоре, буде тобі горе!
Твої білі ребра піском занесу,
У мул поховаю!

Хіба ти не знаєш, яких я несу
Гостей до султана?

РЕЦИТАТОР оповідає:

Так море спиняло
(Любило завзятих, чубатих слов'ян).
Босфор схаменувся. Туркєня дрімала,
Дрімав у гаремі ледачий султан.
Тільки у Скутарі, в склепу не дрімають
Козаки сердеги.

Чого вони ждуть?

По-своєму Бога в кайданах благають,
А хвилі на той бік ідуть та ревуть.

Шум вітру й води за сценою.

КОЗАКИ-НЕВОЛЬНИКИ прислухаються до шу-
му води й вітру, потім навколішках моляться, витя-
гаючи руки вгору:

О, милий Боже України!
Не дай пропасти на чужині.
В неволі вольним козакам!
І сором тут, і сором там,—
Вставать з чужої домовини,
На суд Твій праведний прийти,
В залізах руки принести,
І перед всіми у кайданах
Стать козакові!...

Під час останніх слів цієї молитви, з-права, за
муром появляється вітрило („В”). Світло в цьому міс-
ці сцени ясніє.

ГАМАЛІЯ за муром з-права:

— Ріж і бий!

Турок хоче стріляти в правий бік поза сцену,
та нараз лунає декілька стрільв, і турок падає на зем-
лю забитий. Козаки-невольники зриваються з місць,
беруть зброю турка.

ГОЛОСИ за сценою:

Мордуй невіру-бісурмана!

КОЗАК-НЕВОЛЬНИК:

Хто такий?

ГОЛОС за муром з-права:

Гамаліє! Серце мліє:

Скутар скаженіє!

ГАМАЛІЯ за муром з-права:

— Ріжте! Бийте!

Поза сценою чути брязкіт шабел, стріли рушниць і гармат, а за тим — гамір і крики.

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ на ступені („С”) виголошує:

Реве гарматами Скутара,
Ревуть, лютують вороги;
Козацтво преться без ваги. —
І покотились яничари.

Світло на сцені мінється — із зеленого стає жовте, потім синє. Козаки-невольники скидають ланцюги з рук та з ніг. На сцену вибігає з-права Гамалія з запорожцями, з піднесеними шаблями. На східцях („СХ”) — Гамалія з двома запорожцями розрубє козакам-невольникам ланцюги. Частина запорожців, ще вбігла на сцену за Гамалією, біжить поза мур наліво, звідкіля чути брязкіт шабел. Два запорожці приносять зброю козакам-невольникам; козаки, доставши зброю в руки, цілують шаблі, рушниці та пістолі.

ГАМАЛІЯ до козаків-невольників розбиваючи їм шаблею ланцюги:

— Вилітайте, сірі птахи,
На базар до паю!

Вибігає із озброєними козаками-невольниками ліворуч, поза мур. Уся сцена в жовтому й синьому світлі.

РЕЦИТАТОР оповідає:

Стрепенулись соколята,
Бо давно не чули
Хрищеної тії мови...
І ніч стрепенулась:
Не бачила, стара-мати,
Козацької плати.

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ гукає:

Не лякайся, подивися
На бенкет козачий!

РЕЦИТАТОР оповідає:

Темно всюди, як у будень.—
А свято чималє!
Не злодії з Гамалієм
Їдять мовчки сало
Без шашлика.

ГОЛЮСИ за сценою:

— Засвіtimo!

Уся сцена заливається червоним світлом.

РЕЦИТАТОР оповідає:

До самої хмари
З щоглистими кораблями
Палає Скутара.
Візантія пробуркалась
Витрішає очі,
Переплива на допомогу
Зубами скрегоче.

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ виголошує:

Реве, лютує Візантія.
Руками беріг достає —
І на ножах в крові німіє.
Скутар, мов некло те, палає;
Через базари кров тече,
Босфор широкий доливає.
Неначе плахи в чорнім гаї,
Козацтво сміливе лігає.
Ніхто на світі не втече!
Вогонь запеклих не пече.
Руйнують мур; срібло, злото
Несуть шапками козаки
І насипають байдаки.

РЕЦИТАТОР із гурту, після короткої зупинки, виголошує:

Горить Скутар, стиха робота.
І хлопці сходяться, зійшлись,
Люльки з пожару закурили,
На байдаки — та й потягли,
Рвучи червоні гори-хвилі.

Після короткої зупинки оповідає далі:

Пливуть собі, ніби з дому,
Так, буцім гуляють,
Та, звичайне — запорожці,
Пливучи, співають:

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ виголошує, мов сїває:

Наш отаман Гамалія,
Отаман завзятий,
Зібрав хлопців, та й поїхав
По морю гуляти,—
По морю гуляти,
Слави добувати,
Із турецької неволі
Братів визволяти.
Ой, приїхав Гамалія
Аж у ту Скутару,— —
Сидять брати запорожці.
Дожидають кари.
Ой, як крикнув Гамалія:

РЕЦИТАТОР із гурту вигодує:

Брати, будем жити,
Будем жити, вино п'яти,
Яничара бити,

А курені килимами,
Оksamитом криті!
Далі виголошує оповідально:
В Вилітали запорожці
На лан жито жати;
Жито жали, в копи клали,
Гуртом заспівали:

ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ виголошує, мов співає:
Слава тобі, Гамаліє,
На весь світ великий,
На весь світ великий,
На всю Україну,
Що не дав ти товариству
Згинуть на чужині!

РЕЦИТАТОР із гурту, після короткої зупинки
оповідає живо:

Пливуть, співаючи; пливе
Позад завзятий Гамалія,
Орел орлят мов стереже.
Із Дарданелів вітер віє,
А не женеться Візантія:
Вона боїться, щоб Чернець
Не засвітив Галату знову,
Або гетьман Іван Підкова
Не кликнув в море на ралець.

Після короткої зупинки — виголошує далі спо-
кійно:

Пливуть собі...
А з-за хвилі
Сонце хвилю червонить;
Перед ними море миле

Гомонить і клекотить.
ГУРТ РЕЦИТАТОРІВ радісно викликає:
Гамаліє! Вітер віє...
Ось-ось наше море...

РЕЦИТАТОР із гурту закінчує:
І сховалися за хвилі,
За рожеві гори.
Завіса поволі закриває сцену.

СЦЕНІЧНІ ПРИМІТКИ

Ш у м в і т р у робиться у такий спосіб: твер-
дий картон або карту до гри прикласти одним кін-
цем до вуст і сильно дмухати. Залежно від того, як
дмухати, вітер буде сильніший чи слабший.

Ш у м в о д и: потирати дошку твердим, пом'-
ятим папером. Хлюпання води можна витворити, б'ю-
чи мокрою шматкою по дошці.

Г р о м и і г р о м о в и ц ю наслідуюмо, ка-
чаючи дерев'яні кулі у дерев'яній скрині.

Б л и с к а в к и — відтворює світло електрич-
ної лампи, що його пускаємо раз-у-раз у іншо-
му куті сцени.

Г о л о с і з д а л е к а — можна наслідувати від-
повідним вимовлюванням, або — теж говоренням у
халаяву чобота.

Молитву козаків: Ой, нема, нема, ні вітру, ні
хвилі" та „Наш отаман Гамалія" — можна й співа-
ти. Музику до тих слів на чоловічий хор написав
Микола Лисенко.

В. Ковальчук

Розбудувуймо фінансову базу „На Варті“

Приєднали нових передплатників:

Д-р Б. Мигаль, Форт Вільям	39
А. Царик, Торонто	3
Осередок СУМ в Едмонтоні	15
Осередок СУМ в Летбридж	12
Осередок СУМ в Руан-Норанда	6
Осередок СУМ в Сент-Кетеринс	8

Зложили на пресфонд „На Варті“:

З осередку СУМ в Едмонтоні: по \$ 1.00 — М. Стахів, О. Рижак, Б. Мазепа, І. Юрків, О. Гнатишин, С. Маркевич, „Ікс”, С. Панчук, П. Прокопів, Д. Рєдинюк, Г. Йолик, В. Пріхнюк, М. Андріїв, Г. Зинич, С. Бордун, В. Луців, М. Шевчук, О. Крайківська.
По \$ 0.75: П. Івахів. **По \$ 0.50:** Л. Боярчук, Г. Клецур, В. Павлів, В. Мерцал, Г. Х., К Гнатишин, „Ікс”, М. Загородний, С. Войціх, В. Жовнярчук, М. Карпа. **По \$ 0.40:** В. Демчук. **По \$ 0.35:** А. Цибак. **По**

\$ 0.25: М. Ковалик, К. Харків, „Ікс”, П. Стецький, Г. Павлечко.

З Осередку СУМ в Сент Кетеринс: По \$ 0.50: Д. Купратий, О. Казанівський, О. Сямро, Л. Сьолковський, М. Берекета, Р. Дошин, С. Кислюк, О. Гаврилишин.

З Осередка СУМ в Торонті (збирав д. А. Царик): по \$ 2.00: В. Пицик. **По \$ 1.00:** Ф. Гаврилюк, М. ТихойкийЄ, І. Ігнаш, І. Івасюк, В. Довганюк, Л. Л. Шурик, С. Федунків, М. Базай, В. Добровольський, О. Процюк, Г. Кирицький, М. Данилюк, П. Яцик, І. Габер, Б. Перегинец.

Збірка на весіллі пп. Стефанії Бородинської і Миколи Фаріона в **Калгарах** в дні 22. 11. 50. (через п. С. Харка) — **\$ 5.00.**

Всім нашим Дружям і Жертводавцям широко дякуємо.

Д-р ЄВГЕН ВЕРТИПОРОХ

Змаг науки з природою

ЯК ПОСТАЄ ШТУЧНИЙ ДОЩ?

Дощ є конечно потрібний як для ростинного так і для звіринного світів, тому брак дощу уважали давніше люди великим нещастям. У первісних людей жерці всілякими чаклуваннями старалися переблагати розгніваних богів та викликати дощ.

У новіших часах учені дослідили докладно можливості постання дощу і знайшли способи вигликання штучного дощу.

Заки дійдемо до того, коротко спинимось над причинами постання хмар і дощу.

Хмари, звані з-латинська „кумуляс” — білі баранчики постають при сильному нагріванні землі промінням сонця. Нагріте повітря підноситься вгору, охолоджується і на якійсь висоті у т. зв. підставі хмари, творяться малесенькі краплинки води. Тепло, виділюване при скроплюванні, огріває повітря і воно підноситься догори, пориває за собою хмару, аж доки не дійде до стабільної верстви повітря. Дійшовши до температури замерзання, вода збивається в краплинки, котрі звичайно не замерзають, але творять перехолоджену хмару. Оскільки в хмарі знайдуться дрібнесенькі пилинки льодових голочок, або інші чужі тіла (як от пил), тоді перехолоджені краплинки перетворюються на сніжинки. Ці дрібні частинки називаються сублімаційними ядрами. Вони можуть бути в повітрі або ж можна впровадити їх штучно, уживаючи сухого льоду або пилу срібло-йодиду. Ті методи штучного зашпелення розслідили і подали В. І. Шефер і Б. Ваннегат.

Оскільки хмара не має ядер, або має їх дуже мало, вона може піднятися дуже високо догори, до температури нижчої від точки замерзання води і тоді в ній не можуть постати сніжинки, така хмара не може дати дощу. Ця хмара може нераз піднятися до висоти 25-35.000 стіп, там охолотитися і спасти нижче, але тоді вогкість знову випаровує і дощу немає.

На висоті около 35.000 стіп (10 тисяч метрів), де температура виносить -39 Ц., творяться в хмарі нагло великі маси льодяних голочок (10¹² в однім куб. цілі). Вони стикаються з краплинками перехолодженної води, котрі моментально замерзають, а виділена при цьому колосальна кількість тепла нагріває вершок хмари, викликає сильні вири повітря, котрі формують хмару у виді грубого перстня. Постає

тепло пориває зі собою вершок хмари від підстави, і він відлітає як т. зв. „ціркуляр ціррус”, зложений з голочок льоду. Кристалики льоду є такі маленькі, як краплинки води. Вони не можуть спасти з хмари наділ. Хмара ця подібна до великого пампушка, зростає в промірі зі швидкістю 25 миль на годину. Пануючі вітри розривають хмару. Ті хмари стрічаються в теплих смугах Америки, вони мають часто вигляд великого гриба. Така велика хмара-гриб втягає до себе хмари з льодяних голочок („ціррус”) і може зрости до величини 10.000 кв. миль. Великий простір, який охороняє землю від променів сонця, не допускає до парування води і до творення хмари „кумуляс”. З такої хмари немає дощу, бо вона не має достатньої кількості ядер, які зачали б ланцюгову реакцію постання сніжинок. Тому напр. у Гондурасі, Коста Ріка та інших країнах Центральної Америки немає дощу під час т. зв. сухого сезону. Є там доволі хмар, що постають над високими горами, але хмари є на висоті 35 до 40 тисяч стіп і з них немає дощу.

Отже, цікавим є питання, коли з хмари можемо мати дощ. Перша важна передумова — це достатня кількість ядер, які в повітрі бувають від 1 до 10 мільйонів в однім куб. м. Далі важною є температура хмари, бо нижче -20 Ц. природні ядра не діють.

При низькій концентрації ядер від 100 до 1000 в одному куб. метрі, може постати по одному кристаликові снігу на одне ядро. Сніжинки зростають швидко, коли хмара не має завеликої вертикальної (догори) швидкості; сніжинки випадають з хмар так швидко, як постають і як упадають ядра; з такої хмари може впасти лише дрібний слід дощу.

Для одержання великого дощу з хмари „кумуляс” потрібно ланцюгової реакції, в якій з одної сніжинки постають через розпад дві, з двох чотири, з чотирьох вісім, в короткім часі даючи ефект води, котра прориває греблю, або вогню, що розширюється в стіжку сіна. На це потрібно достатньої кількості ядер відповідної величини, а в самій хмарі при постанні сніжинок потрібні вири повітря, що переміщують хмару і допроваджують усе свіжі ядра.

Збагнувши причини постання дощу з хмарі дослідники винайшли способи, щоб створити в

хмарі достатню кількість штучних сублімаційних ядер. Перші способи полягали на ужитті сухого снігу, що його роблено з плинного вуглецю діоксиду (CO₂), випускаючи його зі збірника під тисненням одної атмосфери. Плинний діоксид швидко випаровує, забирає собі тепло, так що решта лишається у вигляді сухого снігу, що його по спрасуванні уживаємо до холодження.

Вистачає скинути з літака на хмару один кусник сухого льоду, кульку в промірі 3/4 до 1 цаля (2.54 см.). Спадаючи наділ, сухий лід вигворює на своїй дорозі високу концентрацію голочок льоду (ядер). З них виростають на різних поземах хмари численні сніжинки. Це спричинює гураганове постання колосальної кількості сніжинок, що спадають на землю у вигляді зливного дощу або бурі. Найкращий результат є тоді, коли сухий лід скинути на відповідне місце хмари (температура -20 Ц.) і в часі, коли хмара має досить вогкості, щоб тримати ланцюгову реакцію.

Нераз вистарчає вистрілити з літака в хмару одну кулю сухого снігу на висоті 1000-2000 стіп над поземом замерзання. Тепло, виділене з нагло замерзаючих краплин перехолодженої хмари, підноситься догори і викликає рух (вири) в хмарі, потрібні для ланцюгової реакції.

Найкращий спосіб, щоб спинити зріст хмари догори, це розпилення з літака плинного діоксиду, кілька грамів на секунду, через отвір проміром 0,003 цаля. Хмара у вигляді гриба, що втягає в себе інші хмари, не дає зовсім дощу. Ядра, засіяні сухим льодом, або ядра срібло-йодиду, кинені на таку хмару-гриб, перетворюють її структуру за 10-15 хвилин. Постають кристалики льоду в такій кількості і числі, що ланцюгова реакція починається ще далеко перед осягненням хмарою висоти з температурою -39 Ц. З хмари падає зливний дощ.

Формування вершка хмари на великий круглий пампушок спинюється відразу, коли посіяти її сухим льодом у температурі між 10-20 Ц. Як було вище згадано, вистачить на це один (!) шматочок сухого льоду. Розпилення диму з срібло-йодиду (спалюючи пня вугілля, імпрегнований срібло-йодидом) нижче підстави хмари з літака або із землі при відповіднім вітрі в сторону хмари, спинює негайно формування хмари-гриба.

Спроби ці зроблено вперше з ініціативи Американської армії в околиці Альбукверкве, Нью Мексіко, 14 жовтня 1948 р.. Околиця ця знана з малих опадів дощу. Після переведення штучного посіву ядер сухим снігом, випав над простором 4.000 кв. миль дощ 0,35 цаля, що відповідає 100 мільйонам тон до-

щу. Вся кількість дощу, що випала в тій околиці, вносила 800 мільйонів тон дощу або 200 бильйонів гальйонів води.

Дальші спроби переведено 15 і 20 червня 1949 року за методою д-ра Воннгута, розпилюючи з літака срібло-йодид на запаленім пилі з вугілля з літака між 12.000 і 20.000 стіп висоти. Зужито при тому 300 грамів срібло-йодиду, що дало 10 у 16-й ступені ядер срібло-йодиду. Переведено при тім докладні поміри величини і віддалення хмар методами радаровою і фотографічною (з землі і з літака). Досвід почався о год. 8.30 рано, а з год. 10.10 побачено першу блискавку, що започаткувала зливний дощ, який дав 1.2 цаля. Цікаві дані зібрано з ріки Галістео Крік, що впадає в Ріо Гранде Рівер. Дані є з місяця, де обидві ріки зливаються разом. Кількість води в Галістео Рівер зросла на 3 мильйонни тон або 0.65 бильйонів гальйонів в простору 500 квадр. миль. Повінь в ріці Пекос Рівер дала 12 мильйонів тон води або 3 бильйони гальйонів з простору 2700 квадр. миль.

Аналіза виказала, що кількість пилку срібло-йодиду одного міліграма в одному кубічному метрі (ціна 0.02 цента) вистачає для викликання зливи 1-3 цалів. Ця концентрація вистачає для цілковитого перетворення перехолодженої води хмари в сніжинки впродовж 4 хвилин.

Цікаве при тому, що 30 міліграмів срібло-йодиду, розпиленого в 30 кубічних милях повітря з перехолодженою хмарою дає стільки енергії в виді тепла в хмарі „кумулюс” із проміром 6 миль, як і вибух атомової бомби.

Досліди в 1949 р. переведено в Новім Мексикку, Арізоні, Колорадо, Оклагома, Канзас і Тексас, і вони дали 3-5 цалів дощу.

Як відомо, минулого року переведено позитивні проби штучного дощу в стейті Нью Йорк.

Кошти продукції штучного дощу є такі малі, що вона надається до якнайширшого примінення в сухих околицях.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Наприкінці місяця січня ц. р. ми розіслали частинні наших передплатників пригадки про необхідність вирівняти борги за наш журнал. „Починаючи від цього числа „На Варті”, адміністрація подає червоним олівцем на адресі суму заборгованости даного передплатника по дане число включно. Закликаємо всіх наших Читачів і Передплатників — не тільки вирівнювати свій борг (зазначену на адресі суму), але одночасно вплачувати ще бодай піврічну передплату.

СУМ У КАНАДІ ЖИВЕ Й ПРАЦЮЄ

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОСЕРЕДКУ СУМ У ВАНКУВЕРІ

Дня 26 листопада 1950 р. В Ванкувері, в домівці Української Православної Громади, відбулися Загальні Збори місцевого Осередку СУМ. Зборами проводив п. Б. Стебельський, секретарював п. Ц. Цегельницький. Присутніх на Зборах було 24 особи, в тому 15 сумівців.

Загальний звіт з діяльності Осередку зложив секретар п. І. Шевчук. Про справи фінансові і господарчі Осередку звітували пп. В. Орнік — скарбник і М. Чуйко — господар.

На внесок п. Б. Стебельського, як голови Контрольної Комісії, уділено абсолюторію уступаючому Комітетові та вибрано новий Комітет Осередку в такому складі:

Л. Ковальчук — голова, С. Мащак — заступник голови, І. Шевчук — секретар, В. Камінський — скарбник, В. Кардаш — культ.-виховний керівник, В. Борецький — керівник спорту, М. Чуйко — господар, Г. Давидяк і В. Лобай — члени-заступники.

Головою Контрольної Комісії вибрано одностайно п. Б. Стебельського, а головою Товариського Суду п. С. Бздуру.

П. І. Лукач від імені Української Православної Громади, як член її заряду, привітав Комітет Осередку і побажав СУМ-ові якнайкращих досягнень у його праці.

Цінні завваги відносно діяльності СУМ-у в Ванкувері подав п. В. Лака.

П. Б. Стебельський вказав на завдання СУМ-у супроти Воюючої України та підкреслив потребу зв'язку з Рідними Землями. Його гарні і щирі слова присутні прийняли з захопленням.

На закінчення Зборів забрав слово п. Л. Ковальчук. Він, як новообраний голова, подякував

за вибір і в імені Комітету заявив, що Осередок СУМ-у в Ванкувері і в цьому році буде старатись гідно сповняти свої обов'язки згідно з гаслом „Бог і Україна”.

Прийнятий

СУМ В КЕЛГАРАХ — ГЕРОЯМ БАЗАРУ

В дні 12 грудня 1950 р. Спілка Української Молоді в Келгарах віддала честь Героям Базару. Академію відкрив голова місцевого осередку СУМ.

Присутні вшанували пам'ять Героїв Базару, як і пам'ять інших знаних нам і незнаних героїв, однохвилевою мовчанкою.

Відтак сумівський хор під управою о. Юрія Ковальського відспівав пісню „Ой Морозе, Морозенку”.

Реферат про події під Базарем виголосив містоголова Комітету Осередку Ст. Харко.

По кількахвильовій перерві драматичний гурток СУМ під проводом Б. Петрусика відіграв старанно підготовану інсценізацію, що відзеркалювала хвилину зазуду й езекуції героїв Базару. Після того Ст. Харко віддеклямував вірш п. н. „Героям Базару.”

На кінець хор відспівав пісню „Слава Героям”.

Академію закінчено відспіванням національного гимну.

Д. К-ль

З ЖИТТЯ СУМ-У В СУДБУРАХ

В дні 2 грудня 1950 р. Осередок СУМ в Судбурах відсвяткував гарно річницю Листопадового Зриву академією в місцевій парохіяльній залі.

Вступне слово виголосив п. Валер, а змістовий реферат подав п. В. Дейчаківський. Хор СУМ-у під управою п. Я. Гробельського відспівав низку стрілецьких та патріотичних пісень, переплітаних деклямаціями, що їх

виголосили пп.: Пасіка, Леся Дзюмбра і Даруся Кобузяк.

В дні 3 грудня 1950 р. СУМ в Судбурах відіграв п'єсу Л. Полтави „Чого шумлять дуби”, під режисурою п. Р. Гробельського.

Хоч ця п'єса є доволі трудна на сцені аматорського театру, в нас вона вийшла зовсім добре, а переповнена по береги зала свідчила про велику популярність протибольшевицьких п'єс. Всі виконавці вив'язалися гарно зі своїх ролей.

Велика шкода, що праця на 3 зміни та брак залі не дозволяють сумівцям-аматорам сцени приготувати більше і частіше таких вистав.

Мирослав

ВЕЧІР УКРАЇНСЬКОЇ КОЛЯДКИ В ОШАВІ

Осередок Спілки Української Молоді в Ошаві влаштував в дні 14 січня 1951 р. в залі української греко-католицької церкви Вечір Української Колядки.

Вечір почався вступним словом керівника організаційного відділу КК СУМ-у п. Івахова, після чого чоловічий хор Осередку під диригентурою п. Шатинського відспівав колядку „Бог Предвічний”. Реферат, присвячений традиційним українським різдвяним звичаям, виголосив п. Павлюк.

В дальшій програмі вечора були колядки, українські народні та повстанські пісні, виконані чоловічим хором Осередка, та деклямації: „Свят-Вечір” Б. Лепко-го — виголосив п. І. Кадло, та „Ми” М. Ситника — віддеклямував п. М. Дварівський.

Вечір пройшов надзвичайно гарно. Всі присутні справді відчували того вечора подих свого рідного, хоч далекого від нас, Краю.

Присутній

Пам'ятник Володимирові Великому у Києві над Дніпром.

„НА ВАРТІ”

Видає: Краєвий Комітет Співки
Української Молоді в Канаді
Редагує: Колегія

Умови передплати в Канаді і США

Передплата на рік — 3.00 дол.; на пів
року — 1.50 дол.; Ціна окремого примірника

ка — 0.25 дол. В інших державах — в пере-
численні на валюту даної держави.

Адреса Редакції і Адміністрації:
„ON GUARD”

Ukrainian Monthly
140 Bathurst St.

Toronto

Ontario

Canada

Ні долі, ні волі у мене
нема
Зосталася тільки надія
одна:
Надія вернутись ще раз
на Україну,
Поглянути ще раз на
синій Дніпро,—
Поглянути ще раз на
рідну країну,
Там жити, чи вмерти,
мені все одно.
Поглянути ще раз на
степ, могилки,
В останнє згадати палкії
гадки...

Леся Українка